Халқ денгиздир, халқ тўлқиндир, халқ кучдир!

ХАЛҚ СЎЗИ

خلق سوزی

ҲИЖРИЙ: ҚАМАРИЯ, 1412 ЙИЛ, ШАВВАЛ, 4-КУН.
ШАМСИЯ, 1371 ЙИЛ, ҲАМАЛ, 18-КУН.

Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгаши ва Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Вазирлар маҳкамасининг рўзномаси

1991 йил 1 январдан чиқа бошлаган 1992 ЙИЛ 7 АПРЕЛЬ, СЕШАНБА, 66-СОН • 317 •

НАРХИ ОБУНАЧИГА 15 ТИЙИН. СОТУВДА 1 СЎМ.

• *Ўзбекистонда хорижий элчихоналар*

УЗБЕК ва ҳинд халқлари ўртасидаги дўстлик узоқ тарихга эга. Чор Россияси Ўрта Осиёни босиб олганидан сўнг бу ўлка халқлари орасида борди-келди узилиб қолди. Ҳар беш-ўн йилда бир-икки марта маданият ходимларининг учрашувларига рухсат бериларди, холос. Бундай тадбирлар марказдан олдиндан тайёрлаб юборилган сценарийлар асосида ўтказилганлиги туфайли ўзбек халқи манфаатларини ифодалай олмасди.

Республикамиз мустақилликка эришганидан сўнг бағримизга шамол тегди. Пойтахтда қатор давлатларнинг элчихоналари очилаётир. Бу—ўзбек давлатчилигининг қайта тикланаётганлигидан далолат.

Утган ҳафта Тошкентда Ҳиндистон Республикасининг элчихонаси иш бошлади. Мухбиримиз элчи Ашок Мукержига саволлар билан мурожаат қилди.

— Узбекистон мустақил давлат мақомига эга бўлганидан сўнг Ҳиндистон Тошкентда ўз элчихонасини очган учинчи давлатдир. Европани қўя турайлик, кўпгина шарқ давлатлари, ҳатто қўшни мамлакатлар ҳам дипломатик алоқалар ўрнатиш, савдо-сотиқ, сайру саёҳатни тезроқ йўлга қўйишга шошилишмаяпти. Назаримда, кузатиб турганга ўхшайдилар.

— Бўлса бордир. Қўйинг, ўзгалар ишига бурунни суқмайлик. Буни сизу биз муҳокама қилганимиз билан изга тушиб кетмаса керак. Аммо бир нарсага ишончим комил. Кимники нияти эзгулик, яхшилик бўлса, эртами-кечми, барибир, сиз айтгандек, ўзлари кузатувчиликдан воз кечишга мажбур бўлишади. Келинг, яхшиси сизга Ҳиндистон ва Ўзбекистон муносабатлари ҳақида гапириб берай.

— Маъқул.

— Уч-тўрт кун илгари Тошкентга Ҳиндистоннинг Москвадаги элчиси жаноб Альфред Гонсалвес келди ва Ташқи ишлар вазирлигида протокол имзоланди. Мақсад — мустақил Ўзбекистон билан Ҳиндистон ўртасида дипломатик алоқаларни тезроқ жонлантириш, борди-келдини йўлга қўйиб, халқлар ўртасидаги дўстликни янада мустаҳкамлаш эди. Жонлантириш деган иборани ишлатганимга ҳайрон бўлманг. Ўрта Осиёни Русия истило қилгунига қадар Ҳиндистон билан Бухоро амирлиги, Хива, Қўқон хонликлари ўртасида мустаҳкам савдо-сотиқ, борди-келди бўлган. Умуман олганда ўзбек-ҳинд халқларини Буюк ипак йўли бундан тўрт-беш минг йиллар илгари чамбарчас боғланган. Ўртаосиёликлар, хусусан, ўзбекистонлик жуда кўп фозиллар Ҳиндистондан паноҳ топганлар. Буюк ҳинд шоири Хусрав Деҳлавий «Қалби соф кишиларнинг Ҳиндистонга юз ўгириши бежиз эмас» деган сўзларини эсланг-а! Бухоролик шоир, адабиётшунос Муҳаммад Авфий, тошкентлик Бадриддин Чочий, нақшаблик (Қарши) шоир Зиё Нақшабий ўн учинчи асрда Ҳиндистонга бориб, ўша ерда яшадилар, ижод билан шуғулландилар. Ҳиндистонда туғилиб ўсган, аммо Ўрта Осиёнинг йирик шаҳарлари — Самарқанд, Бухоро, Қўқонда истиқомат қилган ҳинд ҳунармандлари, олимлари истаганча топилади. Ҳа, айтганча, ҳозирги кунда Ҳиндистонда икки юз миллионга яқин киши гаплашадиган урду тили ҳам Ўрта Осиё, Эрон, Афғонистон халқларининг маҳсулидир. Бундай мисолларни ҳар бир асрдан истаганча келтириш мумкин.

— Мозийдаги дўстликни эсга олганимиз яхши бўлди. Аммо бу бошқа мавзу. Вақти келса, бу хусусда алоҳида суҳбатлашармиз. Энди ўтган ҳафта воқеаларига қайтсак.

— Ҳужжатлар имзоланган кундан бошлаб Тошкентдаги бош консуллик элчихонага айлантирилди. Шу куни Ўзбекистон Олий Кенгаши раиси Ш. Йўлдошев Гонсалвес жанобларини қабул қилди. Бўлиб ўтган суҳбат чоғида томонлар ижобий ўзгаришлардан мамнунликларини билдиришди. Кечқурун Гонсалвес жаноблари эзгу ниятларимизнинг рўёбга чиқаётганлиги муносабати билан зиёфат берди ва у шу ерда Ҳиндистон — Ўзбекистон халқлари ўртасидаги дўстликни мустаҳкамлашдаги хизматлари учун Ўзбекистон ташқи ишлар вазирининг биринчи ўринбосари Фаттоҳ Тешабоевга Неру мукофотини топширди. Жаноб Ф. Тешабоевдан илгари ҳам Ўзбекистоннинг икки фуқароси бу мукофотга сазовор бўлган эди.

Ҳиндистон Ўзбекистонга халқаро миқёсда ўз ўрнини топишда кўмаклашиш ниятида. Бир сўз билан айтганда, Тошкентда Ҳиндистон элчихонасининг очилиши муносабати билан йўқотиб қўйган дўстимизни қайта топгандек бўлдик. Ҳозир Ҳиндистон раҳбарияти Деҳлида Ўзбекистон элчихонасининг тезроқ очилишига ҳайрихоҳлик билдираяпти.

— Ҳиндистон—Ўзбекистон қўшма корхоналарининг очилиши бироз бўлса-да, иқтисодий таназзулнинг барҳам топишини тезлаштиради. Умуман бу ҳар икки томон учун ҳам фойдадан холи бўлмайди.

— Тўғри. Бу борада анча ишлар қилинди. Бир юз йигирмата ана шундай корхона очилди. Бироқ ҳозирча йигирмага яқини маҳсулот бераяпти. Қолганлари ҳали жой, ишчи кучи, хом ашё масалаларида бир тўхтамга келишгани йўқ. Аксарият корхоналар қонунлаштириш — ҳужжат тўғрилаш босқичида. Ҳозир давлатимиз раҳбарлари Ҳиндистон тупроғида ўзбек—ҳинд қўшма корхоналарини кўпайтириш ниятида. Ўзбекистон Фанлар академиясининг микробиология илмий-тадқиқот институти билан Ҳиндистоннинг «Шри Экспорт» фирмаси бу борада хайрли қадам қўйишганди. Ҳамкорликдаги «Микробиотех — Комплекс» қўшма корхонаси кутилгандек самара беради, дейишаяпти мутахассислар. Ўзбек олимлари яратган технология асосида омухта ем тайёрланади. Менга айтишларича, Ҳиндистон ана шу илмгоҳдан ўзининг табиий ресурларига мос яна иккита технология харид қилибди. Кўраяпсизки, ишласа бўларкан.

— Ҳиндистон — бизга қўшни. Аммо ҳозирча поездда боришга имкон йўқ. Балки келажакда бу орзу амалга ошар. Бугун эса борди-келдини йўлга қўйиш учун авиациядан фойдаланишдан бошқа чора йўқ.

— Тўғри, темирйўл қуришнинг ўзи бўлмайди. Турмуш Ҳиндистонда ҳам худди Ўзбекистондагидек. Иқтисодий танглик чуқурлашиб бораяпти.

Халқ ҳаётини яхшилаш борасида ҳукуматислоҳотлар ўтказаётир. Бу самара беради, деган умиддамиз. Икки халқ ўртасидаги муносабатларни яқинлаштириш учун қўшимча харажатларсиз, бор имкониятлардан самарали фойдаланиш даркор.

Музокараларда ҳаво транспорти энг қулай ва мақбули деб топилди. Апрель ойидан бошлаб Деҳли — Тошкент йўналишида ҳафтасига икки бора Ўзбекистонга, икки марта Ҳиндистонга самолётлар уча бошлайди. Бу юмушни «Эр Индия» авиакомпанияси ўз зиммасига олди. Ана шу рейсларда дипломатлар, журналистлар, турли соҳа мутахассислари, сайёҳлар, концерт бригадалари, қўйинг-чи, дўстликни мустаҳкамлашга ҳисса қўшувчилар парвоз қиладилар.

— Иккала давлат ўртасида товар айирбошлаш даври келди. Бу борадаги илк қадамлар хусусида ҳам гапириш мумкиндир энди.

— Ўтган йили Ўзбекистон Халқ хўжалиги ютуқлари кўргазмасида Ҳиндистон савдо ярмаркаси ташкил этилганини ўзбек биродарларимиз ҳали унутмаган бўлишса керак. Ўшанда 1992 йилда товар айирбошлашнинг меъёри ва йўл-йўриқлари хусусида келишиб олинганди. 25 дан зиёд протокол имзоланди. Аҳдлашувга кўра ҳиндистонлик тижоратчилар 75 миллион долларлик савдо қилишлари режалаштирилган. Ҳозирча бу иш баҳоликудрат амалга оширилаяпти.

— Ҳали икки халқ ўртасида дўстликни мустаҳкамлаш ҳақида гапирдингиз. Дўстлик ришталарини барқарор этиш осон эмас. Бу дипломатлар учрашувлари ёки қўшма корхоналарнинг мутахассислари борди-келдиси билан оммавий тус олмайди. Фикримча, ҳар иккала ўлка халқлари бир-бирларининг яшаш тарзи, урф-одатлари, байрамлари, анъаналари билан ошно бўлишлари учун аввало маданий алоқаларни — санъат гуруҳлари сафарларини, фильмлар айирбошлашни йўлга қўйиш керакка ўхшайди.

— Эсга солганингиз яхши бўлди. Яқин кунларда Ҳиндистон маданият ходимлари Ўзбекистонга ташриф буюришади. Делегация таркибига санъаткорлар, киночилар, ёзувчилар, журналистлар ҳам киритилган, Маданият вазирликлари даражасида шартнома имзоланиши мўлжалланаяпти. Сизни ва ҳамкасбларингизни олдиндан хурсанд қилиб қўяй. Ана шу аҳдлашувнинг бир банди журналистлар айирбошлашга бағишланади. Ҳамкорлик дастури ишлаб чиқилган. Делегация келишга тайёр, бу ёғи Ўзбекистон Маданият вазирлиги уларни қачон қабул қилишига боғлиқ. Энди икки оғиз фильмлар ҳақида. Яқин кунлар ичида Ўзбекистон кинотеатрларида Раж Капур фильмлари ҳафталигини ўтказиш режалаштирилаяпти. Бу тадбирлар ҳам халқларимиз ўртасида дўстликни мустаҳкамлашга хизмат қилишига ишонаман.

— Суҳбатингиз учун ташаккур.

Суҳбатдош:
Исматулла ТОШЕВ,
«Халқ сўзи» мухбири.

РИШТАЛАР БОҒЛАНДИ

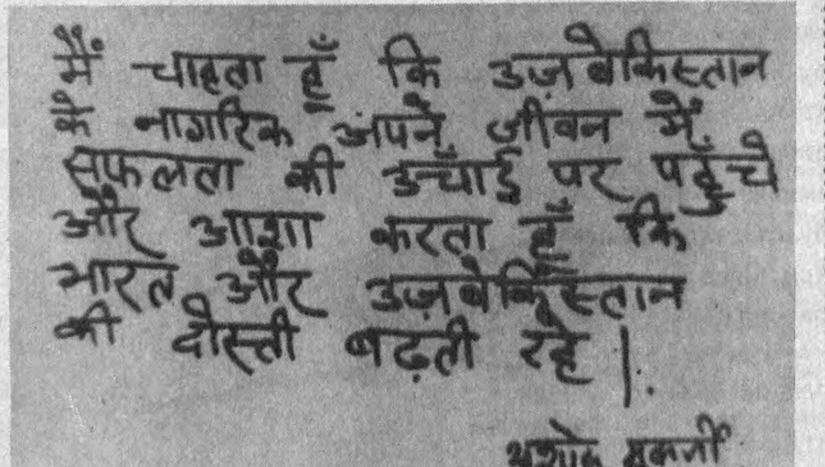

ДЕҲҚОН ЕНГ ШИМАРДИ

Хоразмга илиқ кунлар нафаси одатдагидан анча кеч етиб келди. Шунга қарамай деҳқонлар яхши ният билан экишга тараддудни барвақт бошлашди. Замин узра ҳароратли еллар эса бошлаган апрелнинг дастлабки кунларида ерга барака уруғи тушди. Хонқа районидаги Охунбобоев номли, Гурлан районидаги Ленин номли жамоа хўжаликларининг миришкорлари вилоятда биринчи бўлиб чигит экишга киришдилар.

Ерга барака уруғи қадаш ота-боболар удумига биноан хайрли маросимлар билан бошланди. Анъанага кўра уруғ қадашни кўпни кўрган пири бадавлат қариялар, тажрибали деҳқонлар бошлаб бердилар. Уларга бош-оёқ сарполар ҳадя этилди. Улардан кўкламги долзарб юмушлар учун оқ фотиҳа олинди. Шу кеча-кундузда вилоятнинг барча районлари деҳқонлари чигит экишни оммавий равишда бошламоқдалар. Вилоят деҳқончилик-саноат мажмуи ходимлари бу йил асосий бойлик — пахтачиликка муносабатни тубдан ўзгартириш, экин майдонларини кўпайтирмаган ҳолда ҳосил сифати ва миқдорини ошириш мақсадида самарали чораларни қўллашмоқда.

А. СОБИРОВ,
«Халқ сўзи» мухбири.

АНДИЖОН ВИЛОЯТИ. Олтинкўл районидаги «Коммуна» жамоа хўжалигининг Аъзамжон Аҳмедов бошлиқ сабзавотчилик бригадасида 23 гектар майдонда карам, пиёз, сабзи, помидор ўстириш режалаштирилди. Шу кунларда деҳқонлар карам ўтқазиш ишларини қизғин олиб боришмоқда.

СУРАТДА: бригаданинг илғор аъзоси Ҳилола Хўжаева.

Ш. ОЛИМОВ олган сурат.

«ИЖОД»ГА КЕНГ ЙЎЛ

Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Вазирлар маҳкамасининг пахта харид ва улгуржи нархларини ошириш тўғрисидаги қарорига жавобан сурхондарёлик деҳқонлар экиннинг эртапишар, серҳосил навларини кўпроқ экишга ҳаракат қилишмоқда. Улар Ўзбекистон Фанлар академияси экспериментал биология институти мутахассислари яратган «Ижод» навини танладилар. Бу нав ўтган йили вилоятнинг Қумқўрғон районидаги уруғчиликка ихтисослаштирилган «Комсомол 30 йиллиги» хўжалиги далаларида муваффақиятли синаб кўрилди, «Сурхон» уруғчилик тажриба хўжалигида эса ҳар гектаридан 39 центнердан ҳосил олишга эришилди.

Ўзбекистон пахтачилиги тарихида илк бор яратилган биринчи тип тола берадиган «Ижод» нави келгусида иқлими иссиқ Сурхондарёда асосий майдонни эгаллайди.

(ЎзА мухбири).

ЕРГА ЧИГИТ ТУШДИ

Фарғона районидаги «Ғалаба» колхозининг Мусажон Мирзажонов бошлиқ жамоа далаларида чигит экила бошлади.

Хўжаликда иш звено пудрати асосида ташкил қилинди. Мавжуд майдон 18 та пахтачилик звеносига бўлиб берилди. Етилган ерларга барака уруғи қадалмоқда. Бу ишда айниқса механизатор Маҳкамбой Қирғизов жонбозлик кўрсатяпти. У ўз агрегати билан ҳар куни 3—4 гектар майдонга «ЭС65-24» навли чигит экмоқда.

— Бригадамизда экиш мавсумини ҳар йилдагидан эрта бошлаганлигимизнинг сабаби шундаки, — дейди жамоа бошлиғи, —экин майдонларимиз Шоҳимардон ва Исфайрам сойларининг этак қисмига жойлашган. Бу ерларда айни ҳосил тўплаш чоғида сув танқис бўлиб қолади. Оқибатда ҳосил тугунчалари тўкилиб кетади. Бу йилги ишимиз ўзини оқлайди, ғўзалар қониб сув ичади, ҳосил сақланишига хизмат қилади деган умиддамиз.

Жамоа пахтакорлари бу йил гектар бошига 22,4 центнердан ҳосил етиштиришни мўлжаллашмоқда.

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИНИНГ ТАШҚИ ИШЛАР ВАЗИРЛИГИ ХАБАР ҚИЛАДИ

1992 йил мартида Президент Ислом Каримов бошчилигидаги Ўзбекистон Республикасининг ҳукумат делегацияси Хитой Халқ Республикасига расмий ташриф буюрган эди. Ташриф чоғида бир қанча ҳужжатлар имзоланганди. Улар орасида ахборот айирбошлаш ва Ўзбекистон миллий ахборот агентлиги — ЎзА билан ХХРнинг давлат ахборот агентлиги — Синхуа ўртасида ҳамкорлик тўғрисидаги битим, банклараро битим, фан-техника ҳамкорлиги тўғрисидаги, темир йўл, автомобиль ва денгиз транспорти, қишлоқ хўжалиги, маданият, таълим, соғлиқни сақлаш, саёҳатчилик, спорт соҳасидаги ҳамкорлик ҳақида ва бошқа битимлар бор эди.

Ўтган ойда яна бир муҳим воқеа рўй берди: Тошкентда биринчи ажнабий элчихона очилди. У Америка Қўшма Штатларининг ваколатхонаси эди. Ҳиндистон Республикасининг Тошкентдаги бош консулхонаси элчихона мақомига кўтарилди.

Ўзбекистон Республикаси Европада хавфсизлик ва ҳамкорликка бағишланган кенгашга қўшилганидан кейин биринчи марта Ўзбекистон делегацияси мазкур кенгашда қатнашувчи мамлакатлар ташқи ишлар вазирлари кенгашининг ишида қатнашди.

(Давоми 2-бетда).

ОЗИҚ-ОВҚАТ МАҲСУЛОТЛАРИ АЙРИМ ТУРЛАРИНИНГ ЧЕКЛАНГАН ЧАКАНА НАРХЛАРИ ТЎҒРИСИДА

Шу йил 7 апрелдан бошлаб республикада озиқ-овқат маҳсулотларининг айрим турларига янги чекланган чакана нархлар жорий этилади: қолипда пиширилган нон (оқ, қора ва жавдар нон) — 1 килограмми 3 сўм, ун — 3 сўм 50 тийин, макарон — 6 сўм, гуруч — 6 сўм, чой — 50 сўм, биринчи категориядаги барча турдаги гўштнинг биринчи нави — 45 сўм, ёғи олинмаган (ёғлилиги 3,2 фоиз) сут — 2 сўм 50 тийин, 25 фоиз ёғли сметана — 36 сўм, тухум (10 донаси) — 15 сўм, қанд-шакар — 8 сўм, ўсимлик ёғи 5 сўм, кир совун — 1 сўм. Айни пайтда ўсимлик ёғи, қанд-шакар ва совун нархи сақлаб қолинди.

Республика ҳукумати бир қанча жиддий объектив сабаблар туфайлиноиложликдан шу чора-тадбирни қабул қилди.

Биринчидан, кўп марта таъкидланганидек, Ўзбекистон иқтисодиётининг тузилиши ҳали ҳам хом ашё етиштиришга йўналтирилган, шу сабабли республика аҳолини таъминлаш учун халқ истеъмоли молларининг 60 фоиздан кўпроғини, шу жумладан доннинг 80 фоизга яқин қисмини, гўшт ва сут маҳсулотларининг 55 фоизини, қанд-шакарнинг 100 фоизини ва бошқа маҳсулотларни четдан келтирмоқда. Ана шу ва бошқа озиқ-овқат маҳсулотлари МДҲ мамлакатларидан ва хориждан шартномавий бозор нархларида сотиб олинмоқда. Масалан, ҳозирги вақтда республикага гўшт ҳар килограмми — 90—100 сўм, шакар—30—35 сўм, тухум — 10 донаси 20 сўм, четдан олинаётган буғдойдан тортилган ун —18—23 сўм, гуруч — 9 сўм нарх билан келтирилмоқда ва ҳоказо.

Иккинчидан, аҳолига молларни сотишнинг талонли ва купонли тизими билан ички бозор ҳимоя қилинаётганига қарамай бундай моллар, айниқса озиқ-овқат маҳсулотлари ҳамон Ўзбекистондан ташқарига олиб чиқиб кетилмоқда, бундай маҳсулотларнинг нархи қўшни республикаларда биздагига нисбатан қимматроқ.

Учинчидан, бозор муносабатлари шароитда озиқ-овқат саноати корхоналари ва қишлоқ хўжалик корхоналари учун республикага келтириладиган хом ашё, машина-ускуналар, материаллар ва техника нархи ўнлаб марта ошди. Натижада озиқ-овқат маҳсулотлари ишлаб чиқариш харажатлари муттасил кўпайиб бормоқда, бу эса республика бюджетидан ёрдам тариқасида қайта-қайта пул ажратишни талаб қилмоқда.

Ўзбекистон ҳукумати ҳозир мана шу ошиб кетган харажатлар анча қопланишини таъминламоқда. Масалан, аҳолига талонлар орқали сотилаётган ҳар килограмм гўшт учун республика бюджетидан 50 сўм, шакар учун 32 сўм, тухум учун — 10 донасига 5 сўм, ун учун—15—20 сўм ва гуруч учун 3 сўм пул ажратиляпти.

Бироқ бюджет камомади поёнсиз ва чексиз бўлиши мумкин эмас. Юқорида айтилган ва бошқа сабаблар туфайли чекланган янги чакана нархларни жорий этишга мажбур бўлинган шароитда ҳам бу нархлар Ўзбекистонда бошқа республикалардагига нисбатан анча арзонроқ бўлиб қолаверади, буни қуйида келтирилган жадвалдан кўриш мумкин.

Республика Олий Кенгаши III сессияси томонидан тасдиқланган бозор иқтисодиётига ўтишнинг асосий қоидаларида, Ўзбекистон Республикаси Президентининг шу йил 26 мартдаги маълум фармонида кўзда тутилганидек, аҳолини ижтимоий ҳимоялашни таъминлашнинг олдиндан белгиланган чоралари жорий этилганлигини ҳам ҳисобга олмоқ керак.

Ана шу фармонга мувофиқ белгилаб қўйилган даромад оладиган 1,8 миллион кишининг ўртача ойлик иш ҳақи 1,7 баравар кўпайтирилди, бунинг учун 13 миллиард сўмдан кўпроқ пул талаб қилинади. Айни пайтда иш ҳақи ва меҳнат пенсиясининг энг кам миқдори оширилиб, 350 сўмдан 550 сўмга етказилди. Бу эса халқ хўжалигининг барча тармоқларида меҳнатга ҳақ тўлаш шунга мувофиқ равишда кўпайишига олиб боради.

Улуғ Ватан уруши ногиронлари ва қатнашчилари пенсияларининг энг кам миқдори икки баравар ошди. 2,4 миллион пенсионерга тағин ҳам кўпроқ миқдордаги пенсия тўлаш учун жами салкам 5 миллиард сўм ажратилди. Талабалар ва ўқувчи ёшларга ижтимоий мадад бериш юзасидан қўшимча чоралар кўрилди. Уларга имтиёзли овқатланиш учун ҳар ойда тўланадиган қўшимча пул миқдори ҳамда талабалар ошхоналарида овқат қийматининг 50 фоизини тўлаш тартибини сақлаб қолиш билан бирга стипендиялар 1,5 баравар оширилди.

Республика ҳукумати аҳоли турмуш даражасини ҳимоя қилиш, озиқ-овқат маҳсулотлари ва халқ истеъмоли моллари нархини барқарорлаштириш юзасидан бундан буён ҳам имкони бўлган барча чораларни кўраверади.

МУСТАҚИЛ ДАВЛАТЛАР ҲАМДЎСТЛИГИ АЙРИМ ШАҲАРЛАРИДА ОЗИҚ-ОВҚАТ МАҲСУЛОТЛАРИ БЕЛГИЛАБ ҚЎЙИЛГАН ЧАКАНА НАРХЛАРИНИНГ ДАРАЖАСИ

(сўм ҳисобида)

	Ўлчов бирлиги	Тошкент ш. шу йил 7 апрелдан	Москва ш. шу йил 6 апрелгача	Олма-ота ш. шу йил 6 апрелгача	Бишкек ш. шу йил 6 апрелгача
Ун	кг	3—50	13—00(*)	6—08	7—40
		(ўрта ҳисобда)	(олий нав) 6—80 (1н) (*)	(о.н.) 5—54 (1н)	(о.н.) 4—50 (1н)
Олий нав ундан оқ нон	кг	2—80	14—00(*)	3—15	4—00
1 нав ундан оқ нон	кг	2—30	...	2—30	2—80
Жавдар унидан тайёрланган нон	кг	1—00	2—00 (*)	1—80	2—50
Макарон	кг	6—00	14—00(*)	18—00(*)	26—00(*)
Гуруч	кг	6—00	16—00 (*)	11—00	6—60 (*)
Ўсимлик ёғи	кг	5—00	30—00(*)	9—00	16—00(*)
Чой	кг	50—00	190—00(*)	105—00	96—00(*)
Қанд-шакар	кг	8—00	70—00(*)	7—70	7—20
1 категорияли барча турдаги гўшт, 1 нав	кг	45—00	80—00(*)	46—00	49—00(*)
Тухум	10 дона	15—00	24—00(*)	16—50	12—00
Сут (қаймоғи олинмаган)	л.	2—50	15—00(*)	2—00	2—50
Кир совун	дона	1—00	14—00(*)	3—00(*)	5—20(*)

[*] эркин нархлар

„Халқ сўзи" ва „Народное СЛОВО" рўзномаларининг Мингбулоқдаги мухбирлар кўналгаси хабар қилади

Бу ерда бўлаётган воқеалар хаёлий эмас, айни ҳақиқат. Кондан секундига 100—150 куб метр нефть юз метр баландликка отилиб чиқаяпти. Уни жиловлаш учун қаттиқ кураш олиб борилмоқда.

Коннинг атроф муҳитига таъсирини камайтириш, уни жумҳуриятимизнинг улкан хазинасига айлантириш учун нималар қилиш керак! Шу масалага бағишланган йиғилишда Москва, Тошкент шаҳарларидан ва Америка Қўшма Штатларидан келган нефть конларида хавфли ҳолатларни тугатиш бўйича мутахассислар қатнашдилар. Мажлисни Ўзбекистон Жумҳурияти Бош вазири А. Муталов бошқарди.

Бош вазир ва америкалик мутахассислар билан биргаликда «Халқ сўзи» журналистлари гуруҳи ҳам Мингбулоққа учиб келди. Биз ушбу саҳифада бўлиб ўтган йиғилиш якунлари, Мингбулоқда бўлаётган воқеалар ва нефт конида меҳнат қилаётган кишилар ҳақида сўзламоқчимиз.

Мингбулоқ: КАТТА БОЙЛИКНИНГ КАТТА МУАММОЛАРИ

НЕФТЬ КОНИ ЎЧОҒИДА БИР КУН

КИРИШ СЎЗИ ЎРНИДА СУҲБАТ

— Ассалому алайкум, ака. Биз, журналистлар Тошкентдан келдик. Раҳбар ходимлардан бирортасини, штаб бошлиғи ёки унинг ўринбосарини топишга ёрдам берсангиз.

— Ваалайкум ассалом, қўлимдан келганча ёрдамлашаман. Менинг ўзим штаб бошлиғи Тўлқин Мақсудов бўламан.

— Уст-бошингизга қараб сизни кон ишчисига ўхшатибмиз.

— Атрофингизга бир қаранг. Штаб олдида турганларнинг ҳаммаси директорлар, катта бирлашмаларнинг тажрибали мутахассислари ва олимлар. Уларнинг уст кийимлари ҳам меникидай оддий. Ука, сизга айтсам, нефть оқ кўйлакни хушламайди. Мана бир ойдирки, бу ерда ишлаётганлар вагончаларда тунайдилар.

ЭРТАЛАБ СОАТ 11. 1-ВАГОН-УЙ

Кондан беш километр наридан нефть фаввораси кўзга яққол ташланади. Унинг ранги товланиб, ердан осмонгача кўтарилади. Атрофида вагончалар ва палаткалар кўринади. Буларга ошхоналар, тиббий бўлинмалар ва ётоқхоналар жойлашган.

Биринчи вагон-уйга қутуриб турган нефть фонтанини қандай тўхтатиш масаласини ҳал қилиш учун мутахассислар йиғила бошладилар.

Газеталарда босиладиган йиғинлар ҳисоботини ҳамма ҳам ўқийвермайди. Лекин бизнинг бу ҳисоботимиз ўзига хос. Чунки унда бугунги куннинг муҳим масаласи ёритилади.

Мажлис бошида «Ўзбекнефтгазгеология»нинг ҳарбийлаштирилган ўт ўчириш бўлими бошлиғи Е. Кацельсон кон топилган куни содир бўлган воқеаларга қисқача тўхталди.

2 март куни эрталаб Наманган районининг Мингбулоқ қишлоғида пармалаш ишлари олиб бориларди. Бурғи беш минг икки юз ўттиз етти метр чуқурликка етганда нефтнинг кучли фонтани отилиб чиқди.

Ҳаммага тушунарли бўлиши учун шуни айтмоқчиманки, отилиб чиқаётган нефтнинг миқдори кутилганидан анча кўп. Бир кеча-кундузда 15 минг куб метрдан ортиб кетаяпти.

Мустаҳкам ҳисобланган, тажрибада синалган Ғарб ускунаси — «Превентор» нефтнинг кучли босимига бардош беролмади. Уни тўхтатиш учун қўлланилган дистанцион бошқариш механизми ҳам ёрдам бермади. Кон яқинига бориш хавфли бўлиб қолди. Унинг атрофида нефть кўли кенгайиб бораяпти. Бугунги кунда унинг диаметри 150 метрга етди.

Нефть фонтанини тўхтатишга икки марта уриниш бўлди. Шунда бу ишни амалга ошириш осон кечмаслиги равшанлашди. Аввалига минглаб майда шариклардан фойдаланиб уни тўхтатишга киришилди. Бу шариклар мустаҳкам қатлам ҳосил қилиб, фонтанни тўхтатиши керак эди. Бироз муддат бунга эришилди ҳам. Лекин нефтнинг кучли босими ўзига янги йўл очиб отилиб чиқишда давом этаверди. Иккинчи марта нефть фонтани устини махсус қоришма билан ёпишга ҳаракат қилинди. У нефть босими кучидан анча оғир бўлиши керак эди.

Америкалик мутахассис бу қоришманинг қандай тайёрланганлиги билан қизиқди. Ўз саволларига жавоб олгач, бунда йўл қўйилган камчиликларга тўхталди. Бу йиғинда фикр-мулоҳазалар очиқчасига айтилди. Ўзбекистонлик, москвалик, Грозний ва Американинг Техас штатидан келган мутахассислар — ҳаммаси бир қарорга келишга уриндилар. Қандай бўлмасин, нефть оқимини жиловлаш керак. Бунинг учун нефть минорасини бузиб олиб, нефть остида қолган эски «Превентор» ёнида ишлаш лозим. Мана шуни қандай амалга ошириш зарурлиги тўғрисида ҳар ким ҳар хил фикр айтди. Тортишув уч соат давом этди. Ҳар ким ўз мулоҳазаларини чуқур таҳлил этиши, кондаги ҳолатни пухта ўрганиши ва овқатланиш учун танаффус эълон қилинди.

КУНДУЗ СОАТ 3. ЕЛКАМА-ЕЛКА

...Бизнинг машинамиз четкароқда, ошхонанинг олдида турарди. Ҳамма ишчилар каби уст-бош кийган бир киши биз, мухбирларнинг «Волга»миз атрофида ўралашиб қолди. Тутун чиқадиган трубасига нимадир қўйди. Биз ошхонага кираётиб уни тўсатдан кўриб қолдик.

Эрталаб бизнинг ҳужжатларимизни диққат билан текширган, махсус зонага киришга рухсат берган одамни излаб топдик. Бўлган воқеани гапириб бердик. Бу ҳушёрлик билан қилинган иш, дейишди. Ҳалиги одам ўт ўчириш хизматчиси бўлиб, машина трубасига учқун ўчирадиган мослама ўрнатган экан.

Ички ишлар вазири ўринбосари Э. Норгитов, бу ерда битта учқун катта ҳалокатни бошлаб бериши мумкин, деди.

Бу ердаги текширишлар, огоҳлантиришлар ёнғинга қарши талаб ва қоидаларни бажаришга ундайди. Бизни ҳам бир неча марта тўхтатиб, текшириш ўтказдилар, тушунтиришлар бердилар. Бу ерда ҳамма қоидага амал қилишга мажбур.

Ишчилар кондаги нефть минорасини ўраб турган темир қурилмаларни аста-секинлик билан ажратиб олмоқдалар. Бу ишни амалга ошириш учун танани нефтнинг иссиқ томчиларидан ҳимоялайдиган уст-бош кийилади. Жуда эҳтиёткорлик билан иш юритилмаса, учқун чиқиб кетиши мумкин.

Бошқа мутахассислар нефть кўли атрофини дамбалар билан ўраб олиш билан машғул бўлмоқдалар. Уларнинг ҳам махсус кийимлари, техника воситалари мавжуд. Тупроқ бир неча юз метр наридан келтирилмоқда. Қудратли машиналар эса учқун ўчиргич мосламалар билан таъминланган.

Бу ерда елкама-елка туриб меҳнат қилаётганлар шу соҳанинг мутахассисларидир. Наманган, Андижон, Бухоро, Тошкент, Грозний, Москва, Маҳачқалъадан келган бу жонкуяр кишиларни бир хислат — кўнгиллилик мустаҳкам боғлаб турибди.

— Ойлик маошингиз яхшими? — сўрадик бизга таниш бўлиб қолган ишчи Олимжон Буташевдан.

— Яхши, — жавоб берди у, қорайган юзларига эса табассум ёйилди.

Масала иш ҳақининг қанчалигида эмас. Олимжон ака — тўққиз фарзанднинг отаси. У минг сўм пулни ўз уйида шунча ёрдамчилар билан бемалол ишлаб топиши мумкин эди. Лекин у 20 йилдан буён нефтчилик соҳасида меҳнат қилмоқда. Яна бир оқсоқол — Акбарали Маматвалиев пенсияда бўлишига қарамай, шу ерга ишга келди. Унинг ҳурматини жойига қўйишди. Лекин иш ҳақи тўлашмади. Шундай бўлса-да, у ёшларга бош-қош. Демак, бу кишиларни бу ерга ишга олиб келган нарса пул эмас, балки, кон атрофидаги муҳит, одамларнинг бир-бирларига дўстона муносабатидир.

Мана, биз орқага қайтаяпмиз. Нефть конидан келаётган шовқин ҳам пасайиб бораяпти. У кишилар эса ўша жойда қолишди. Қандай қарорга келишмасин, нефть қувурларини қуриш, минорани қайта тиклаш, бебаҳо бойликни жиловлаш керак. У ердаги ишлар бир лаҳза ҳам тўхтамаслиги зарур.

КЕЧ СОАТ 6. 1-ВАГОН-УЙ

Ҳамма ишлар эрталабгидай давом эттирилмоқда. Эндигина чироқлар ёқилган, ишчилар юзида эса ҳорғинлик ортиб бораяпти. Эрталабки мажлис давом этмоқда. Нефть оқимини жиловлашнинг йўллари танлаб олинди. Биринчи галда кучли босимдан кишиларни ҳимоялаш ва хавфсизликни таъминлаш мақсадида нефть отилиб чиқаётган жойга сув юбориш ва қисман бўлса-да, уни тўхтатиш чоралари кўрилади. Кейин минорани йиғиб олиб, нефть остидаги «Превентор»га етиб олишга ҳаракат қилинади. Бу ишларни амалга оширишга бир неча ҳафталик муддат зарур. Унгача нефтнинг хавфига, унинг тарқалишига ҳеч нарса тўсқинлик қила олмайди. Экологик ҳолат эса бошқа бир масалани кўндаланг қўяди: агар тез кунда узил-кесил ҳал қиладиган бирор қарорга келинмаса, нефть фонтанини ёқиш керак бўлади. Биздаги мутахассисларга ҳам, америкаликларга ҳам фонтанни ёқиш ва кейин ўчириш чораларини амалга оширишда қийинчилик кўринмади. Нефть машъали бир неча кун ёниб туради. Бир неча кун ҳавога тутун тарқалади. Қувайтда бирданига 700 та нефть фонтани узоқ муддат ёниб турган. Агар бизда янги бирор хулосага келинмаса, фақат битта нефть фонтани қисқа муддатга ёқилади. Бундай ишни амалга ошириш учун Ефим Кацнельсон бошлиқ отряд ишчиларининг иш тажрибаси ва шароити етарли. «Ўзбекнефть» ташкилотининг ҳам нефть фонтанларини ўчиришда тажрибаси бор. Кечқурун соат 9 да мажлис тугади. Биз, журналистлар яна бир объектга боришимиз керак эди. Унгача Ўзбекистон Республикаси Бош вазири Абдулҳошим Муталовдан ва «Дисо Боуден» корпорацияси бошлиғи, нефть конлари иши бўйича мутахассис мистер Боудендан мусоҳаба олдик.

— Биринчи галда шуни таъкидлаб ўтмоқчиманки, — деди мистер, — ўзбекистонлик мутахассислар ақл ва ишонч билан оқилона иш юритдилар. Лекин бу уринишлар ёрдам бермади. Менимча, ёқиш операциясини амалга ошириш керак. Бунинг ёрдамида қутуриб турган нефть фонтанини тўхтатиш ва уни бошқарадиган ҳолатга келтириш мумкин. Бундай коннинг очилиши Ўзбекистон иқтисоди учун катта аҳамиятга эга бўлади, деб ўйлайман.

А. МУТАЛОВ: — Америкалик мутахассисларнинг беғараз ёрдамлари ва маслаҳатлари билан биз ҳозирги ҳолатни чуқур тушуниб етдик ва яқин вақт ичида бундан чиқиш чораларини кўрамиз. Бу зонада тез кунларда экологик ҳолатни меъёрлаштириш ва бу конни фойдаланишга топшириш учун ҳамма тадбирлар кўрилади.

КЕЧ СОАТ 11. СИРДАРЁ ҚИРҒОҒИ

Қирғоқда гулханлар ёнмоқда. Эртага ишга кирищадиган сапёрлар учун ухлайдиган ҳам, овқатланадиган ҳам шароитлар мавжуд. Шунга қарамасдан улар гулханларни шунчаки ёқишди. Ахир, казармада картошкани чўғга кўмиб ейишнинг иложи йўқ. Наманган остонасида товар ортилган поезд состави турибди. Унинг 52 платформасида катта фонтан кўприклари жойлаштирилган.

— Бу фонтан кўприклари,— дейди миллий мудофаа вазири, генерал-майор Р. У. Аҳмедов, — нефтни жиловлаш ишига хизмат қилади. Ва «қора олтин»ни ташишда кўприк воситалари вазифасини бажаради. Шунинг билан бирга бу кўприклардан керакли юклар, озиқ-овқатлар олиб ўтилади. Улар хизмати ёрдамида Намангангача бўлган йўл 50 қилометрга қисқаради.

...Дарё бўйида гулханлар ёнаяпти. Бир кеча-кундуздан кейин бу ерда дарёга кўприк қурилишига ишонгинг келмайди.

ЭРТАЛАБ СОАТ 7. 2-ВАГОН. ШАРҲ

Анвар Норматович Норматов — «Ўзбекнефть» бош директори, республикамизда таниқли инсон ва яхши мутахассис. У билан Тошкентга учиб кетишдан олдин суҳбатлашдик.

— Кўпчилик кишиларда, — дейди Анвар Норматович, — нефть ўз-ўзидан отилиб чиқибди, бу табиатнинг кутилмаган инъоми, деган фикр уйғонди. Бу — унчалик тўғри эмас. Нефть ва газ конларини излаб топиш ва фойдаланишга топшириш ишлари республикамизда кўпдан бери режа асосида ва илмий маълумотларга таянилиб олиб борилади. Мингбулоқда топилган кон тасодифий эмас. Бунинг учун анча меҳнат сарфланган ва у дунёдаги ўнлаб катта нефть конлари қаторига киради.

Ҳали олдимизда пармалаш ва конни кенгайтириш, техник жиҳатдан жиҳозлаш ишлари турибди. Фарғона ва Олтиариқ нефтни қайта ишлаш заводлари Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Вазирлар маҳкамасининг Наманган вилоятидаги Мингбулоқ кони тўғрисидаги қарорига биноан янги техник воситалар билан қайта жиҳозланиши керак. Бу ҳужжат яқинда рўзномаларда босилиб чиқди. Бу ҳақда гапириб ўтирмайман. Топилган нефтнинг сифати тўғрисида ҳам фикр юритишга ҳали эрта. Лекин шуни айтишим мумкинки, бу — бебаҳо хазина.

Ю. КАЗАЧЕНКО.

ЧУСТ ПИЧОҚЛАРИ

Наманган вилоятининг Чуст шаҳрида миллий ҳунармандчилик азалдан тараққий этган. Хусусан, бу ерда пичоқ ишлаб чиқариш заводи ишлаб турибди. Меҳнат аҳли аҳолининг ана шу буюмга бўлган эҳтиёжини тўла қондириш мақсадида ғайрат-шижоат кўрсатмоқда.

СУРАТЛАРДА: 1. Заводнинг илғор ишчиси Шукуржон Раҳимов. 2. Пичоқсоз Турғунбой Ёдгоров иш устида.

Е. БОТИРОВ олган суратлар.

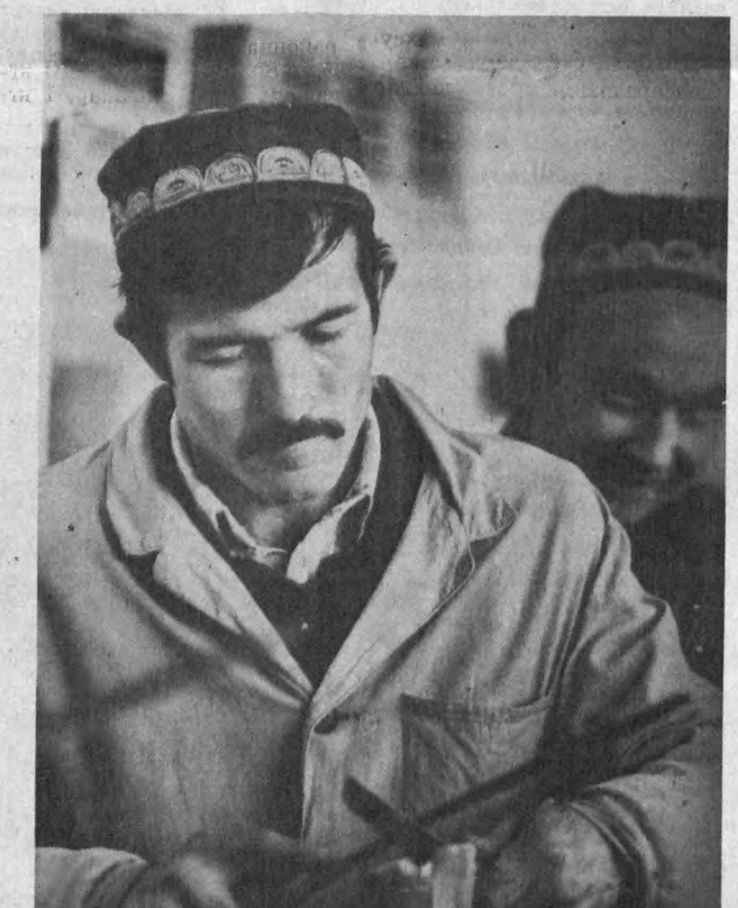

• *«Халқ сўзи»да босилгач...* •

ҚОНУН БУЗИЛДИМИ, ЁКИ...

Биз — район советининг бир гуруҳ депутатлари 1992 йилнинг 7 февралида Задарё районн ҳокимини сайлаш ва тасдиқлашга бағишлаб ўтказилган навбатдан ташқари сессияда қонунсизликка йўл қўйилди, деб ҳисоблаймиз. Биринчидан, бу масала тартиб бўйича раёсат муҳокамасига қўйилиши керак. Қолаверса, бу ҳақда депутатларга ўн кун олдин айтиш лозим. Борингки, навбатдан ташқари фавқулодда сессия чақиришга тўғри келса ҳам депутатларга лоақал бир кун илгари хабар бериш мумкин эди-ку!

Иккинчидан, сессия ўтказиш учун ҳайъат ҳам сайланмади. Овозларни ҳисобга олишда пала-партишликка йўл қўйилди. Ҳатто саноқ комиссияси тузилмади.

Биз ана шуларни ҳисобга олиб, амалдаги қонун-қоидалар асосида қайта сессия ўтказилишини талаб қиламиз.

А. САТТОРОВ, М. ХОЛДОРОВ, С. САЙДУЛЛАЕВ, Т. РАҲИМОВ, Ў. ШАЙНАЗАРОВ, Ҳ. ТУРСУНОВ, С. ЖЎРАЕВ.

ХАЛҚ ДЕПУТАТЛАРИ НАМАНГАН ВИЛОЯТ СОВЕТИ

Халқ депутатлари Задарё район советининг навбатдан ташқари сессияси ноқонуний ўтганлиги хусусида бир гуруҳ депутатларнинг «Халқ сўзи» рўзномасига йўллаган хати Наманган вилоят совети ва унинг ижроия комитети котибияти томонидан атрофлича ўрганиб чиқилди. «Ўзбекистон Республикасининг маҳаллий ҳокимият идораларини қайта ташкил этиш тўғрисида»ги қонуннинг 2-бандига асосан халқ депутатлари ва фаолларининг фикрларини ҳисобга олган ҳолда вилоят ҳокими 1992 йилнинг 6 февралида Задарё район советининг раиси М. Шариповни шу ерга ҳоким этиб тайинлаш тўғрисида қарор қабул қилган.

Юқоридаги қонуннинг 7-бандига асосан халқ депутатлари маҳаллий советларининг сессиялари заруратга қараб чақирилишини ҳамда айни пайтда маҳаллий советлар тўғрисидаги янги қонуннинг йўқлигини инобатга олиб, вилоят ҳокимияти ушбу сессияни 7 февраль куни чиқаришни лозим топган. Дарҳақиқат, бу ҳақдаги хабар сессия бўладиган куни эрталаб барча депутатларга етказилган.

Сессияда 75 нафар район совети депутатидан 59 нафари қатнашган. Бундан ташқари қишлоқ ва посёлка советларининг раислари, давлат ҳамда жамоат хўжаликларининг раҳбарлари, шунингдек, жамоат ташкилотларининг вакиллари ҳам иштирок этганлар. М. Шариповни район ҳокими этиб тасдиқлаш тўғрисидаги таклифни ёқлаб 50 нафар депутат овоз берган. 5 киши қарши чиққан, 4 киши эса бетараф қолган.

Сессияда депутатлар ҳамда таклиф этилганларга номзод хусусида ўз таклиф ва истакларини билдиришга тўла имкон берилган. Чунончи, хат муаллифларидан бири, район совети раисининг ўринбосари, депутат С. Сайдуллаев сўзга чиқиб, район ҳокимига ўз муносабатини билдирган. Уни мутлақ кўпчилик овоз билан тасдиқланганлиги билан табриклаган. Сессия ноқонуний ўтаётганлиги ҳақида фикр билдирмаган.

Текшириш чоғида аксарият депутатлар билан суҳбат ўтказилди. Улар сессиянинг қонуний ўтганлигини, район ҳокими тўғри тасдиқланганлигини таъкидладилар.

Бу ҳақда хат муаллифларига маълум қилганлигимизни рўзнома таҳририятига етказиб қўйишни бурчимиз деб биламиз. Бироқ шунга қарамай, улар М. Шариповнинг район ҳокимлигига тасдиқланганлигидан норози эканликларини билдирдилар.

М. АБДУРАҲМОНОВ,
Наманган вилоят совети ва унинг ижроия комитети котибияти бошлиғи.

ХРОНИКА

Хитой Халқ Республикасининг Ўзбекистон Республикасидаги фавқулодда ва мухтор элчиси Гуань Хэньгуан Тошкентга келди.

Ўзбекистон Республикасининг Ташқи ишлар вазирлиги.

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИНИНГ ТАШҚИ ИШЛАР ВАЗИРЛИГИ ХАБАР ҚИЛАДИ

(Боши 1-бетда)

Март ойида Туркия ташқи ишлар вазири Ҳикмат Четин ва Сурия ташқи ишлар вазири Форуқ Ал-Шараа Ўзбекистон Республикасига расмий ташриф буюрдилар. Социал-демократик партиялар халқаро бирлашмасининг вице-президенти Х.-Й. Фогел, АҚШ давлат котибининг алоҳида топшириқларини бажарувчи элчи Н. Салго, АҚШ халқаро департаменти МДҲ ишлари билан шуғулланувчи бошқармаси директори Л. Наппер, Германиянинг Москвадаги элчихонаси делегацияси Европада хавфсизлик ва ҳамкорликка бағишланган кенгаш маълумотчилари миссияси республикага келиб кетди. Туркиянинг Ўзбекистон Республикасидаги элчиси Волкан Чотур ва ХХРнинг муваққат ишлар вакили Ли Чжень Хуа Тошкентга етиб келдилар.

1992 йил 3 апрелга қадар 105 та мамлакат Ўзбекистон Республикасини мустақил давлат сифатида расмий равишда тан олди.

Шу кунгача Ўзбекистон Республикаси 27 та давлат: **Австралия, Австрия, Бельгия, Венгрия, Вьетнам, Греция, Миср, Исроил, Ҳиндистон, Испания, Италия, Хитой, КХДР, Корея Республикаси, Малайзия, Мексика, Монголия, Янги Зеландия, Польша, Россия, Саудия Арабистони, АҚШ, Туркия, Финляндия, Франция, Германия, Япония** билан дипломатия муносабатлари ўрнатиш тўғрисидаги ҳужжатларни имзолади.

Ташқи ишлар вазирлигида март ойида Буюк Британия ва Туркиядан келган беш нафар ажнабий мухбир қабул этилди.

Ўтган ойда Ўзбекистон Республикасининг 13 та давлат ва ҳукумат делегацияси, ХХР, Ҳиндистон, Бельгия, Япония, Туркия, Финляндия, АҚШ, Франция Англия Венгрия, Швейцария, Германияга бориб келди.

1 мартдан 31 мартгача расмий ва ҳукумат делегациялари таркибида ҳаммаси бўлиб 119 киши 17 та мамлакатга сафар қилди.

Турли вазирликлар, идоралар ва жамоат ташкилотлари йўли билан март ойида 741 киши Ўзбекистондан 35 та мамлакатга борди.

Март ойида сал кам 3,5 минг ажнабий фуқаро Ўзбекистонга келиб кетди. Улар орасида турли делегацияларнинг аъзолари, дипломатлар, ишбилармонлар, мутахассислар, мухбирлар саёҳатчилар бор эди.

КУРРАИ ЗАМИН НАФАСИ

Одамлар. Воқеалар. Янгиликлар

ЖУМҲУРИЯТДА

ҚАЛАМКАШЛАРГА ҲАЙИТЛИК. Ийд-Рамазон байрами арафасида «Ўзбекистон адабиёти ва санъати» ҳафталиги ходимларига ҳайитлик берилди. Рўзнома муассиси — Маданият ва умуминсоний қадриятлар халқ академияси ижодий жамоанинг ҳар бир аъзосига ўртача 1000 сўмдан пул ажратди.

ОТАСИНИНГ ҚИЗИ. Республика Олималар жамияти тузилди. Унга Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг собиқ биринчи котиби, атоқли адиб ва давлат арбоби марҳум Шароф Рашидовнинг қизи Сайёра Рашидова бошчилик қилмоқда. Жамиятнинг аъзолари орасида иқтисодчилар, файласуфлар, кимёгарлар, физиклар, математиклар, табиблар бор. Фан докторлари Раъно Убайдуллаева, Ҳотима Шайхова, Наима Маҳмудова Олималар жамияти раисининг муовинларидир.

ҲАМДЎСТЛИКДА

РАЗВЕДКАЧИЛАР . АҲДНОМАСИ. Мустақил Давлатлар Ҳамдўстлиги қатнашчилари бўлган тўққиз мамлакат чекистлар маҳкамаларининг раҳбарлари Олмаотада ўзаро ҳамкорликнинг асосий йўл-йўриқлари ҳақидаги битимни имзоладилар. Ҳужжат остига Арманистон, Беларусь, Қозоғистон, Қирғизистон, Молдова, Россия, Тожикистон, Туркманистон, Ўзбекистон ва Украина махсус хизматларининг раҳбарлари имзо чекдилар. Озарбайжон вакиллари эса республикадаги вазият мураккаб бўлиб тургани учун кела олмадилар.

800 МИНГ ҚОЧОҚ. Расмий маълумотларга қараганда, 1991 йил охирида СССР (ҳозир МДҲ) ҳудудида 800 минг мажбурий кўчманчи бўлган, шундан 230 минг нафари Россияга тўғри келади. Россия Федерацияси Олий Кенгашининг Инсон ҳуқуқлари комитети фикрига қараганда, аслида қочоқлар сони бундан кўпроқ бўлиши мумкин.

АҚЛ ЁШДА ЭМАС, БОШДА. Виталий Попов деган бола Свердлов вилоятининг Качканар деган қишлоғида яшайди. 13 яшар, аммо ақли бало. Ўртоқларига эллик сўмдан қарз беради-да, тўлов муддати ўтиб кетса, ўша пулнинг ярмини қўшиб ундириб олади. Бунинг учун илгари судланган катта бир кишини ишга солади. Мўмай пул топишнинг ўзига хос йўлини «ихтиро» қилган болакайнинг ҳатти-ҳаракати билан халқ суди қизиқиб қолди.

ҚАТОРАСИГА УЧИНЧИ МАРОТАБА. Москванинг «Динамо» клуби хоккейчилари армиячиларни учинчи ўйинда ҳам ютганларидан сўнг ҳурмат шоҳсупасининг энг юқори поғонасидан ўрин олдилар. Динамочилар уч йилдан буён чемпион бўлишаяпти. Иккинчи ўринни МАСК хоккейчилари, учинчи ўринни эса Москва спартакчилари эгаллашди.

АЗИЗА ЯНА САҲНАДА. Ўтган йили Санкт-Петербургда концерт пайтида машҳур эстрада хонандаси Игорь Тальков ўлдирилганидан кейин бу фожиага бош сабабчи Азиза бўлди, деган шов-шув тарқатилгач, юртдошимиз номи афишаларда кўринмай қолган эди. Мана энди Азиза яна концертлар бермоқда. Февраль ойи охирида у Тошкентга келиб-кетди. Ярославль, Брест, Тбилиси, Олмаотада ўз санъатини намойиш қилди. Айтишларига қараганда, нархи 20 сўм турадиган билетлар бир зумда тарқалмоқда.

ЧЕТ ЭЛЛАРДА

РОССИЯ-АМЕРИКА ҲУЖЖАТИ. АҚШ давлат котиби Жеймс Бейкер ва Россия Федерациясининг Вашингтондаги элчиси Владимир Лукин муҳим ҳужжатни имзоладилар. Унда Америка инвестицияларининг Россия иқтисодиётига оқиб киришини жиддий равишда рағбатлантириш кўзда тутилган.

ЯНА УЧАР ЛИКОПЧАЛАР. Яқинда Коста-Рика пойтахти устида учар ликопчалар пайдо бўлди. Марказий Америкадаги шу мамлакат энергетика мутахассисларининг фикрича, бу ҳодиса ҳавода электрлашиш даражаси ошганлиги туфайли рўй берган. Бинобарин, у одамлар кўзига чалинган хатоликдан иборат.

ЛЕЙПЦИГДА АВТОСАЛОН. Чет мамлакатлардан автомобилларни келтириб сотувчилар уюшмаси тахминларига қараганда, бу йил шарқий Германияда 660 мингга яқин янги енгил автомашина рўйхатга олинади. Шундай қилиб, уларнинг умумий сони 3,1 миллионтага етади. Уюшма раиси Фольклер Ланге Лейпцигда «Автомобиль интернационал» автосалонини очиш чоғида сўзлаган нутқида ана шу рақамларни келтирди.

УКРАИНА САМОЛЁТЛАРИ ҲИБСГА ОЛИНДИ. Киевдан Лимага учаётган Ан-32 транспорт самолётларидан иккитаси Чарлстон (Жанубий Каролина штати) шаҳри аэропортида ёнилғи олиш учун қўнган пайтида божхона ходимлари томонидан ушлаб қолинди. Сабаби — самолётлар Фуқаро авиациясига қарашли бўлса-да, бортида ҳарбий техника бор эди.

Ахборот агентликлари ва рўзномаларнинг хабарларидан саралаб **Тоҳир МИРҲОДИЕВ** тайёрлади.

Ўзбекистон: иқтисодиёт қирралари

Жумҳуриятимиз Президентининг «Яйлов чорвачилиги (қоракўлчилик, қўйчилик, уюр йилқичилиги ва туячилик) ходимларини ижтимоий ҳимоя қилишнинг қўшимча тадбирлари тўғрисида»ги фармонини Қашқадарё вилояти чорвадорлари қониқиш туйғуси билан кутиб олдилар. Ана шу фармон чорвадорларга, чўпон-чўлиқларга, мутахассисларга, уларнинг оила аъзоларига қандай имтиёзлар яратиб беради! Чорвачилик маҳсулотлари етиштириш салмоғига, туёқ сонининг ошишига нечоғлиқ таъсир этади! Мухбиримиз Қашқадарё вилояти қоракўлчилик ишлаб чиқариш бирлашмаси бош директори, қишлоқ хўжалиги фанлари номзоди М. ЖАЛОЛОВ билан ана шу ҳақда суҳбатлашди.

— Президент фармонида илгари сурилган вазифаларнинг бажарилиши учун вилоятда қандай тадбирлар амалга оширилади?

— Президент фармонида инсонга, моддий неъматлар етиштирувчиларга ғамхўрлик ўз ифодасини топган. Фармонда қайд этилган хулосаларни амалга ошириш борасида жумҳурият, вилоят миқёсидаги чорвачилик ташкилотлари, илмий-тадқиқот институтлари амалий тадбирларни ишлаб чиқаяптилар. Биз ана шу тадбирларнинг қўлимизга келиб тегишини кутиб ўтирганимиз йўқ. Фармон эълон қилинганидан сўнг бирлашмамизга қарашли 21 та давлат хўжалиги, наслчилик заводлари раҳбарлари, мутахассислари, ҳисоб-китоб ишларига дахлдор кишиларни тўплаб кўргазмали кенгаш ўтказдик. Мутахассисларнинг мулоҳазалари эшитилди. Ҳисоб-китоб ишлари жамланди. Чорвачиликнинг барча соҳаларида тер тўкаётган кишилар — чўпон-чўлиқлар, техниклар, мутахассислар шу йил бошидан бошлаб, ўзлари фойдаланаётган томорқалар учун тўлайдиган ва бошқа қишлоқ хўжалиги солиқларидан озод этиладиган бўлдилар. Бу тўғрида молия-солиқ назорати ташкилотлари билан ҳам келишиб олинди. Шунингдек, чўпон-чўлиқлар меҳнати эвазига келадиган даромадлардан олинадиган солиқларни ҳам бекор қилиш масаласи ўрганилмоқда.

Биз яйловларни тоғолди ва чўл минтақаларига бўлдик. Ана шунга кўра, жумҳурият қоракўлчилик ишлаб чиқариш бирлашмаси олдига чўпон-чўлиқлар, мутахассислар сувсизлик, узоқ яйловларда ишлаётганликлари, табиий-иқлимий шароит ҳисобга олиниб уларнинг иш ҳақларига қўшимча коэффициент белгилаш масаласи қўйилди. Айни пайтда бу масала ўрганиб чиқилаётир. Узоқ яйловларда, оиласидан, уй-жойларидан олисда, жамоат чорваси ривожи йўлида жон койитаётган кишилар учун қўшимча ҳақ миқдори ҳам анча юқори белгиланиши турган гап.

Энг муҳими — фармонда яйлов чорвачилигида, қўйчилик хўжаликларида камида беш йил узлуксиз ишлаган кишиларга ўзлари яшаб турган давлат уй-жойларини шахсий мулк қилиб бериш, янгидан вужудга келадиган чўпон оилаларини уй-жой билан таъминлаш, улар учун ёрдамчи хўжаликлар ташкил этиш, чорва моллари сотиб олишларига кўмаклашиш, ем-хашак етказиб бериш муаммолари илгари сурилган.

ЧЎМИЧ ҲАМ МОЙ, ҚОЗОН ҲАМ

Ана шунга кўра ҳар бир хўжаликда тегишли уйларда яшаши, янгидан вужудга келган оилаларнинг уй-жойларга эҳтиёжи ҳисоб-китоб қилиниши, янги оилаларга чорва моллари сотиш, уларни озуқа билан таъминлаш юзасидан вазифалар топширилди.

Чўпон-чўлиқларда пул бор бўлса-да, сотиб оладиган нарса йўқ эди. Фармонга кўра, чорвадорларга имтиёзли шартларда танқис саноат моллари, уй-рўзғор буюмлари, автомобиллар сотиш масалалари ҳам ўрганиб чиқилмоқда. Эрта-индин бу соҳадаги ҳисоб-китобларимизни вилоят ҳокимиятига ҳавола этамиз.

Чўпон-чўлиқларни, мутахассисларни дам олдириш, уларни вақти-вақти билан тиббий кўрикдан ўтказиб туриш, муҳтожларни эса даволаш учун ҳам тадбирлар ишлаб чиқилмоқда. Қишлоқ хўжалиги ходимлари касаба уюшмалари вилоят кенгаши билан бамаслаҳат биринчи навбатда чўпонлар учун даволаниш, дам олиш жойларига йўлланмалар ажратишга келишилди.

Бирлашмамиз кучи билан вилоятимизнинг баҳаво ва хушманзара жойида чорвадорларнинг дам олиш ва даволаш марказини ташкил этамиз. Ҳозирданоқ вилоят физиотерапия шифохонасида ҳар йили 50 нафар чорвачилик ходимини даволаш учун соғлиқни сақлаш бошқармаси билан шартнома туздик. Шартномага кўра, Қамашидаги физиотерапия шифохонасидан бир хонани ўзимизга сотиб оладиган бўлдик.

— Тарихий ҳисоб-китоб мажмуаларида 1940 йилда Қашқадарё ҳудудида 3 миллион бошдан зиёд қоракўл қўй боқилгани қайд этилган. Чорвачилик — мўл-кўлчилик манбаи. Уни ривожлантириш билан гўшт, қоракўл тери ва жунни кўпайтирган бўламиз. Битта қўйдан ҳам қоракўл тери, ҳам ўртача 3 килограмм жун, 25—30 килограмм миқдорида гўшт олиш мумкин.

Бир қўй йилига икки минг сўм атрофида даромад беради. Ҳатто пахтага қараганда ҳам фойдали, сердаромад. Бир гектар майдон бедаси билан 100 бош қўйни боқиш мумкин. Пахта яккаҳокимлиги ҳақида кўплаб гапирилаётир. Лекин натижаси, манфаати кўнгилдагидай эмас. Ҳозир бирлашмага қарашли хўжаликларда бор-йўғи 554 минг бош қўй-эчки боқилмоқда. Президент фармони бўйича чорвадорларга яратилаётган имтиёзлар туёқ сонини сақлаб туриш имконини беради. Лекин унинг кўпайиши учун амалий чоралар кўрилмаса, қоракўл қўйлар сони ўз-ўзидан кўпайиб қолмайди. Бу соҳада қандай ишлар қилинаяпти?

— Кейинги ўттиз йил ичида энг қулай яйловлар ўзлаштирилиб, экинзорларга айлантирилди. Чорвадорлар минг йиллар давомида ўзлари яшаб, қўй боқиб келган маконларини ўзгартиришга, тобора чўл ичкарисига, тақир ва қумликларга кўчишга мажбур бўлишди. Қоракўлчилик, гўшт, жун етиштириш ўгай соҳага айлантириб қўйилди.

Ўтган йили вилоятда қоракўлчилик гўшт-сут ишлаб чиқариш бирлашмаси ташкил топди. Бу билан чорвачилик маҳсулотлари кўпайиб қолмайди. Бунинг учун амалий ишларни бажариш, яйловларни яхшилаш, ҳар бир районда минг-минглаб ўсаверадиган озуқа экинларини жойлаштириш, чўл яйловларига озуқабоп экинларни экиш зарур. Биз бунинг учун кенг дастур ишлаб чиқдик. Бу йил режага кўра, 2325 гектар майдондаги яйловлар маданийлашади. Яъни чўлда сувсизликда ҳам ўсаверадиган озуқа экинлари жойлаштирилади, минг гектар ерга эса сув чиқарилиб, бедазорга айлантирилади.

Шуни ҳам айтиш зарурки, Нишон районидаги «Нишон», Усмон Юсупов районидаги Ғафур Ғулом номли давлат наслчилик хўжаликларида бўрдоқига боқилаётган қўйлар нуқул суғориладиган майдонларда етиштирилган йўнғичқа билан семиртирилмоқда. Ҳар икки хўжаликда йилига ўртача 4 минг тоннадан беда пичани ғамлаб олинаётир.

— Қоракўл тери, жун ва гўштнинг харид нархлари кескин ошди. Бундан келадиган фойдадан чорвадорлар қандай манфаат кўришади?

— Биринчидан, чўпон-чўлиқлар мутахассислар етиштирилган маҳсулотнинг салмоғига, сифатига қараб ҳақ оладилар. Иккинчидан, режадагининг 15 фоизига, режадан ташқари етиштирилаётган маҳсулотга хўжаликларнинг ўзи хўжайин бўлиб қолди. Демак, бу маҳсулотларни чорвадорлар хоҳлаган жойга келишилган нархларда сотишлари мумкин.

Ўтган йили хўжаликларимиз 70,1 минг дона қоракўл тери етиштирдилар. Ёки режадагидан 10 минг дона кўп қоракўл тери олинди. Ана шу терилар Бухоро қоракўл заводида ошланди. Энди чет элга валюта ҳисобига сотишни мўлжаллаб турибмиз.

Давлатга сотилган 60 минг қоракўл терининг тақдири биз учун қоронғу. Ҳозиргача давлатга ҳар бир терини 130 сўмдан, жунининг ҳар килограммини 34 сўмдан сотдик. Бир килограмм жундан ўртача икки жуфт костюм-шим тикилишини ва ҳар жуфт костюм-шимнинг нархи 2,5—3 минг сўм эканини ҳисобга оладиган бўлсак, жундан келаётган фойда кимнинг чўнтагини қаппайтираётганини, рўзғорини тўкис қилиб турганини англаб олиш қийин эмас.

Бу соҳада ҳам дастлабки қадамларни қўйишга, хом ашёни қайта ишлайдиган корхоналар қуришга жазм этдик. Хориж билан алоқа қилиш, биринчи галда Туркия, Италия фирмалари билан шартномалар тузиш режамиз бор. Жунни ювадиган, йигирадиган, қоракўл терини қайта ишлайдиган фабрикалар қурамиз. Икки жойда гилам тўқиш цехи, бир неча хўжаликда мева ва сабзавотни, полиз маҳсулотларини қайта ишлайдиган, консервалайдиган цехлар қуришни режалаштирганмиз. Ана шу йўл билан хом ашёни тайёр маҳсулот ҳолига келтириб четга чиқаришни мўлжаллаб турибмиз. Тайёр маҳсулотнинг бир қисми асбоб-ускуналар, машина-механизмлар, қурилиш материалларига айирбошлаш учун жўнатилади.

Суҳбатдош:
П. ГАДОЕВ,
«Халқ сўзи» мухбири.

ЯҚИНДА Наманган шаҳрида «Шарқ» деб номланган савдо уйи иш бошлади. Уни «Наманганлада», «Тола», «Сайхун» фирмалар уюшмаси билан Туркиянинг «Итако» фирмаси, «Асмокар» халқаро ассоциацияси ҳамкорликда очишди.

Энди вилоят корхоналари ўз маҳсулотларини шу савдо уйи орқали хорижга ҳам сотиш имконига эга бўлишди.

СУРАТДА: савдо уйининг умумий кўриниши.

А. ЗУФАРОВ олган сурат.

ТАШАББУСКОРЛАР ХАЙРИЯ ЖАМҒАРМАСИ

Избоскан райони меҳнаткашлари ва Андижон вилоятидаги қатор меҳнат жамоаларининг ташаббуси билан 1992 йил меҳр-оқибат ва хайрия йили деб эълон қилинди. Вилоят ҳокимининг фармойишига биноан ҳокимият ихтиёрида хайрия жамғармаси ташкил этиладиган бўлди. Андижон шаҳар агросаноат банкида 000749702 ҳисоб счёти очилди.

Хайрия жамғармасига вилоят фуқаролари, кичик корхоналар, ширкатлар, давлат корхоналари, колхозлар, қурилиш, транспорт, алоқа, савдо, маиший хизмат кўрсатиш жамоалари ихтиёрий равишда маблағ ўтказишлари мумкин. Жамғармага бошқа вилоятлар, жумҳуриятлар ва хорижий мамлакат фуқаро ҳамда ташқилотлари ҳам ҳисса қўша оладилар.

(ЎзА).

ҚАРДОШЛАРГА РАҲМАТ

БОЗОР иқтисодиётининг темир исканжаси биринчи навбатда меҳнат ва уруш фахрийлари, ногиронлар сингари аҳолининг ижтимоий ҳимояланмаган қатламига чанг солди. Бозордаги нарх-наво чаёндек чақади. Пештахталар бўмбўш. Одамларда эртанги кунга умид ва ишонч билан қарашдан кўра ташвиш ва хавотир кўпроқ. Шундай кунда туркияликлар юборган инсонпарварлик ёрдами туманли кунда ярқ этиб, оз бўлса ҳам кишилар қалбида умид уйғотади.

Турк оғаларимизнинг мурувватидан фарғоналиклар ҳам баҳраманд бўлишмоқда. Улуғ Рамазон кунлари Фарғонага 54 тонна ун, 41,5 тонна шакар, 10 тонна макарон, маргарин, гуруч, қуритилган сут, ёғ ортилган машиналар кириб келди. Вилоят ҳокими маҳкамаси ҳузурида тузилган хайрия ёрдамини тақсимлаш гуруҳи туну кун ишлади. Мурувват маҳсулотлари ўша куниёқ вилоятнинг 5 та шаҳар ва 15 та районига етказиб берилди.

Хайрияни тақсимлаш ишлари тезкорлик билан амалга оширилди. Тошлоқ районида ёлғиз ва боқувчисиз 180 бева-бечорага 10 кгдан ун, 2 кгдан шакар, 1 кгдан макарон тарқатилганди. Шунингдек, туғма ногирон, ёрдамга муҳтож 480 кишига ҳам 2 кг дан шакар улашилди. Хайрия ёрдамини қабул қилиб олган Бирлик қишлоғилик 90 яшар онахон Нуриниса Акбарова, ахшоқлик Зубайда Ҳусниддинова, тошлоқлик Турдиали Каримов, Нозия Ғалиаҳмедова турк қардошларимизга энг қийин дамларда ёрдам қўлини чўзганликлари учун миннатдорчилик изҳор этдилар.

Вилоятга Туркиядан ёрдам келиши давом этяпти. Энди навбатдаги эҳсонлар етимхоналар, руҳий касалликлар шифохоналари, қариялар, болалар уйларига берилади. Шунингдек, сут ва гўшт маҳсулотлари, консерваларнинг бир қисмини камқонли ёлғиз аёллар, 2 ёшгача бўлган гўдакларга навбат билан тарқатиш тўғрисидаги таклифни аҳоли маъқуллади.

Н. СОБИР,
«Халқ сўзи» мухбири.

Тилга эътибор—элга эътибор

СЎЗ ТАНЛАШ МАҲОРАТИ

Она тили ақлий тараққиётнинг асосидир. Она тилини яхши билган одам унинг жамият ҳаётида тутган ўрни ва одамлараро энг муҳим алоқа воситаси эканлигини англаб олади, бошқа тилларни осон ўрганиш имкониятига эга бўлади. Таълим-тарбия иши билан бевосита шуғулланувчи кишилар тилшуносликнинг ҳозирги ҳолатини кўпроқ куратиб боришлари керак. Чунки бу уларнинг кундалик фаолиятидагина эмас, балки умуман маданий савиясини кўтаришда, илмий-назарий малакасини оширишда, энг муҳими, тил ва адабиёт ўқитишни ҳозирги замон талабига мос келадиган қилиб такомиллаштиришда жуда муҳим аҳамиятга эга. Бунга эришмасдан туриб она тилига қизиқиш уйғотиш, унинг бойлиги ва гўзаллигини ҳис этиш мумкин эмас.

Она тилини ўқитиш билан боғлиқ бир қатор камчилик ва нуқсонлар борки, булар ҳақида жиддий ўйлаб, аниқ режалар тузиш шу куннинг долзарб масаласидир. Грамматик қоидаларнинг моҳиятини чуқур англамай туриб, уларни юзаки ёд олган ҳолда китобдаги бир-икки мисолларни айтиб бериш билан шогирдингизга тил ўргатолмайсиз. Тил ўқитишнинг энг оқсоқ томони ҳам шунда. Масалан, грамматик таҳлил жараёнида морфологик ҳодисалар билан синтактик ҳодисаларни бир-бирига аралаштириб юбориш, чизиқ (тире) билан чизиқча (дефис)ни фарқламаслик, олинма сўзларни бузиб талаффуз этиш (инстут, телезор, тимсх, унверситет ва ш.к.), шунингдек, ҳаттотлик санъати қоидаларига риоя қилмаслик каби қатор жиддий камчиликлар борки, улар ўқитувчилардан қатъий эътибор талаб этади.

Нутқ жараёнида учрайдиган баъзи бир нуқсон ва камчиликларни майда-чуйда деб ҳисоблаш тилимизни менсимаслик бўлади. Масалан, саноқ ва тартибни англатувчи сонларга қўшиб ишлатиладиган нафар, дона,—та (нумиратив) сўзларни пала-партиш қўллаш ҳоллари кўп учрайди. Масалан, «иккита ўқувчи» деб айтиш тўғри эмас. Икки нафар ўқувчи деб айтилиши ва ёзилиши қоидага мувофиқдир.

Ҳалигача расмий муносабатларда, телевидение, радио ва турли анжуманларда сўзга чиққанлар нутқида аралаш-қуралаш жумлаларни тез-тез эшитамиз. Гўзал ва бой тилимизни жаргонлар, ғайри-табиий сўзлар билан булғаш ҳамда ола-чипор ғализ жумлаларни қўллаб тилимиз қонуниятларига хилоф иш тутишга чек қўймоқ вақти келди.

Матбуотда, «ойнаи-жаҳон» кўрсатувларида «иссиқ» сўзи ўрнида «илиқ», «конкурс» сўзи ўрнида «танлов» ва «пенсионер» сўзи ўрнида «нафақахўр» сўзлари қўллана бошлади. «Пенсия» ва «нафақа» сўзларининг маънолари айнан бир хил эмас. Масалан, ўзбекча-русча луғатда «нафақа» сўзи «пособие» деб таржима этилган. Рус тилидаги «пособие» сўзининг маъноси — бола туғилганда ёки бошқа мувофиқ ҳолларда бериладиган ёрдам пули. Бунда «нафақа» ва «пособие» сўзларининг маънолари бир-бирига мос келади. «Пенсия» атамаси келиб чиқиши жиҳатидан инглиз тилидаги «пенни» (peппу)—«чақа» сўзига бориб тақалади. «Пенсионер» сўзининг маъносини шундан ўйлаб топаверинг. Энди «нафақахўр» атамасининг маъносига келсак, нонхўр, сутхўр, ошхўр, чойхўр, яъни ошга ўч, чойга ўч деганларидек, нафақага ўч деган маъно келиб чиқади. Аслида, «нафақахўр» сўзининг эшитилишида ҳам нохушлик сезилиб туради.

Ўзбек адабий тилининг асосини ўзбек шевалари ташкил этади. Аммо шу вақтгача шеваларнинг сўз бойлигини ўргатишга кам эътибор берилди. Ўзбекистон Фанлар академиясида Тилшунослик институтининг ташкил этилиши бу соҳадаги тадқиқот ишларини кенг миқёсда йўлга қўйиб, аниқ тадбирлар белгилашга хизмат қилади, деган умиддамиз. Шеваларда шундай сўзлар борки, уларни адабий тилда бир неча сўзлар билан изоҳлашга тўғри келади. Масалан, чаққи (қаламтарош), отиз (экин майдони —экилиб турган ер), бичқи (қўл арра), мурч (гармдори) ва б. Бу типдаги сўз ва атамалар луғатимиздан жой олса, адабий тилимизнинг янада ихчамлашуви рўй беради. Бу эса шевалар луғатини тезроқ тузишни тақозо этади. Таассуфки, муҳим масала пайсалга солинмоқда.

Жамият иқтисодий ва маънавий ҳаётининг ўзгариши жараёнида, илм-фан тараққиёти натижасида кишиларнинг ўзаро муносабатга киришув тартиби ҳам мураккаб боради. Масалан, ҳаётий муносабатлар билан бирга иш жараёнидаги муносабатларга, оила аъзоларининг ўзаро муносабатлари билан бирга маълум жамоа аъзолари орасидаги муносабатларга, илмий ва расмий муносабатларга, шунингдек, миллатнинг ички муносабатлари билан бирга миллатлараро ва халқаро муносабатларга заруриятт туғилади. Ўша мулоқот, муносабатларда турли фикр ва мулоҳазалар тўқнашиб қолиши, расмий ва илмий мунозаралар рўй бериши мумкин. Бундай чоғда жамоанинг ёки ҳамсуҳбатнинг савиясига мос келадиган сўз ва иборалар танлаб, маълум урғу ва ифода билан адаб доирасида тегишли фикрни изҳор қилмоқ нотиқнинг маданий савиясини кўрсатади. Муносабатларнинг мақсади ва мазмунига қараб тилнинг ифода воситаларидан тўғри фойдалана билиш нутқ маданиятининг энг муҳим томони саналади. **Саъдий Шерозий шундай дейди: «Одам тили билан ҳайвондан устун, аммо тилдан ножоиз фойдаланса ҳайвондан баттар». XI асрнинг ноёб дурдоналаридан ҳисобланмиш «Қобуснома»да келгуси авлодларга қарата «Мулойим сўзга бахил бўлмагил, халқ мулойим сўз эшитмаса, сўз шайдоси эмас, балки мол-дунё шайдоси бўлиб қолади. Қаттиқ сўз демагил, яхши сўз дегил, токи сен ҳам яхши сўз эшитгайсан», деган битик мавжуд.** Афсус, ҳаётимизда муомала ва мунозара маданиятининг бузилиш ҳоллари тез-тез учраб туради.

Ҳозирги кунда тил тараққиёти жараёнининг моҳиятини англаб олмасдан туриб, кундалик турмушимиз муаммоларини ҳал қилишга қўл уриб бўлмайди.

О. МАДРАҲИМОВ,
Хоразм давлат педагогика институтининг профессори.

Водийларни кезганда...

ХУСУСИЙ КОРХОНАЛАР

КОНИБОДОМ. «Конибодом» ишлаб чиқариш ширкати иқтисодий жиҳатдан қийин аҳволга тушиб қолган консерва комбинатини сотиб олди.

Хом ашё, идиш тақчиллиги туфайли корхона тўхтаб, одамларнинг ишсиз қолиш хавфи кучаяётганди. Хусусийлаштириш йўли билангина уни сақлаб қолиш мумкин эди. Шу боис корхона 7 миллион сўмга баҳоланди. Бундан ташқари Конибодомдаги яна 317 та маиший хизмат, савдо, умумий овқатланиш шохобчалари хусусийлаштириладиган бўлди.

Ў. УСМОН,
«Халқ сўзи» мухбири.

«МЕДИКОР» ДОРИСИЗ ДАВОЛАЙДИ

НУКУС. Вьетнамлик мутахассислар билан қўшма корхона филиали — «Медикор» беморларга хизмат кўрсатмоқда.

«Медикор»нинг иш бошлаганига кўп бўлгани йўқ. Шу вақт ичида мингдан зиёд бемор дарддан фориғ бўлди. Хорижий мутахассислар беморларни дори-дармонсиз — нина санчиш, уқалаш йўли билан даволашга муваффақ бўлишаяпти. 165-қурилиш трестининг санаторий-профилакторийси биносида жойлашган бу муассасада кунига 50 кишига тиббий хизмат кўрсатилмоқда.

Г. МАТЕҚУБОВА,
«Халқ сўзи» мухбири.

БИРГАЛИКДА ЛОЙИҲАЛАНАДИ

ТОШКЕНТ. «Средазгазпром» бирлашмаси хорижий фирмалар билан ҳамкорлик қиладиган бўлди.

Яқинда корхона Америка Қўшма Штатларининг «Дейсил», «Киллик» фирмалари билан шартнома тузди. Аҳдлашувга кўра, бундан кейин биргаликда ерости газ омборларини барпо этиш, компрессор станцияларини лойиҳалаш кўзда тутилган.

Т. ИСМАТОВ.

ҚЎШМА КОРХОНА МАҲСУЛОТИ

АХСИ. 1-пахта тозалаш заводи қошида қўшма корхона ташкил этилди.

«Ашетекс» деб номланган ушбу корхонани андижонлик пахта тозаловчилар Россиянинг Шолково шаҳридаги тўқимачилик комбинати мутахассислари билан ҳамкорликда ишга туширишди. Бу ерда тайёрланган аёллар ва болалар кийимлари, чақалоқлар учун комплектлар аҳолига манзур бўлаяпти.

Н. НОСИРОВ.

АТЛАСНИНГ ЯНГИ ТУРЛАРИ

НАМАНГАН. Аврли шойи тўқиш бирлашмасидан атласнинг «Олтин балиқ», «Томчи» турлари чиқаяпти.

Корхона кенгайтирилгач, қўшимча иш жойлари кўпайди. Кунига 40 минг метрдан зиёд шойи, беқасам ишлаб чиқарилаяпти. Россиядан олинаётган хом ашёнинг нархи ўн баравардан зиёд ошиб кетди. Шу боис бирлашма маъмурияти шартномаларни қайта кўриб чиқиш ниятида.

Х. ЗОИРОВА.

ЭҲТИЁЖНИ ҲИСОБГА ОЛИБ

Самарқанд лифтсозлик заводи маъмурияти аҳолининг уй жиҳозларига, деҳқончилик буюмларига эҳтиёжини ҳисобга олиб, уларни корхонада тайёрлай бошлади. Тез орада стол-стул, жавон, елим идишлар, эшик-дераза ва бошқа қурилиш материаллари ишлаб чиқариш йўлга қўйилди. Бундан корхона ҳам, аҳоли ҳам катта наф кўрмоқда.

АКСИ САДО

«БАЛАНД ПАРДАДАГИ ВАЙСАҚИЛИК»

ОЧИҒИ, мен «Комсомольская правда» (1992 йил 7 февраль) рўзномасига норозилик мактуби юбормоқчи эдим. Шу мақолани ўқигач, кўнглим бироз тинчланди, ўринли жавоб бўлибди. Яхшиси кўпчилик муштарийлар қатори Д. Сабов ва И. Черняклларга ўз эътирозларимни халқ минбаридан айта қолай.

Жаноблар, билиб-билмай ёзиш муаллифнинг юзига лой чаплашини биласизми?

1916 йили Бухоро амири саккизта жиноят қилган 12 нафар кишининг саккизтасига тан жазоси берган, 2 тасини умрбод сургунга жўнатган эди. Қолганлари эса амир фармони билан намойишкорона ўлдирилди. Шундан сўнг 1920 йилга қадар бу ҳудудда бошқа жиноят юз бермаган. Ўша кезларда амирнинг 25 кишига мўлжалланган битта зиндони бор эди. Ҳозир эса шу ҳудудда ҳар бири 850 кишига мўлжалланган 10 та қамоқхона, 80000 дан зиёд маҳбуслар сақланаётган 20 дан ортиқ ҳибс худудлари мавжуд.

Сиз келтирган «маданият» шуми?

Бизда ЎҒРИЛАР йўқ эди. Авлодларингиз уни юртимизга олиб келишди, ўғирлик санъатини оммалаштирдилар. Бурун эшикларимизда қулф бўлмаган, ҳозир темир қопқаларни ҳам бузишиб бор нарсани ўмаришмоқда. Одамларимиз ичкиликбозлигу фоҳишабозликни билишмасди, барини ўргандик. 1930 йилгача икки ярим миллион аҳоли яшаган юртимизда тери таносил касалхонаси ягона эди, бугун эса бундай шифохоналар сони 200 дан ошиб кетди.

Сизларсиз яшаганмиз, турмушимиз тўкин, номимиз улуғ эди, насиб этса эртага яна шундай бўлажак. Лекин биз аср бошида юртимизнинг ғорат этилганию Бухородан 8 вагон олтин олиб кетилганини эсдан чиқармаймиз. Олишнинг бериши бор, вайсақилик қилмай ана шуларни ёзинг...

Сизлар яратган мафкурачи раҳбарлар касофати билан ўрта асрларга мансуб кўплаб меъморчилик ёдгорликлари — мадрасаю масжидлар бузиб ташланди. Юртимиздан олиб кетилган тарихий қимматбаҳо буюмлар Ўрусиядаги катта музейларни безаб тургани ҳеч кимга сир эмаску. Ва яна, шўро давлати даврида 120 миллиард доллар қийматли пахта ва олтинни насияга олиб кетганларингизни тан оласизларми? Буларни қачон қайтарасиз? Ё мустақиллигимиз сизларга ёқмаяптими, мустамлакадан ажралиб қолганингиздан ташвишга тушаяпсизларми? Нима бўлганда ҳам адашасиз, пайти келиб буни ўзингиз ҳам англаб етасиз. Сўзсиз!

Мирза ОЧИЛОВ,
бухоролик уруш иштирокчиси.

ИНСОН ТАҚДИРИ БИЛАН БОҒЛИҚ

Шифокорман. Халқ бойлиги — саломатлигини сақлаш учун курашадиганлар сафидаман. Сайловолди учрашувларда ҳам асосан ўз касбим имконияти даражасидан келиб чиқиб гапирдим. Ахир бошқа нима ҳам дердим. Халқимиз шундай ҳам олдиқочди гаплардан безиб бўлган. Энди гапнинг бўладиганини айтиб, бамаслаҳат иш тутиш фурсати етди. Сайловчиларим ҳам мени тўғри тушунишди, хайрихоҳлик билдиришди. 13-Янгиқурилиш сайлов мавзесидан Наманган вилоят Советига депутат бўлиб сайландим.

Одамларда бир-бирига бўлган ишонч бирмунча сусайган бундай оғир вазиятда менга қаттиқ ишонч билдирилганидан бениҳоя руҳланиб кетдим. Қани энди ҳамма-ҳаммага яхшилик қилсам, дардини олсам. Лекин начора одамзоднинг куч-қудрати, имкониятлари чекланган бўларкан.

Кўпчилик назарига тушиш ҳаммага ҳам насиб этавермайди. Ишончни ҳалоллик ва садоқат билан оқлай олиш керак. Аммо муаммолар шу қадар қалашиб ётибдики, нимадан бошлашни билмай довдираб қоларкансан. Бошқаларни қўя турайлик, сайлов мавзеим ҳудудида ҳатто оддийгина ҳаммом ҳам йўқ. Елиб-югуриб буни ҳал этдик. Қурилиш ишлари ҳадемай бошланади. Шаҳримизда болалар боғчаларининг етишмаслиги ҳам бошқа жойлардаги сингари муҳим муаммо бўлиб турибди. «Партия XII съезди» жамоа хўжалиги раҳбарлари билан маслаҳатлашдим. 140 ўринли боғча қуриладиган бўлди.

Мавзеимизда 30 мингга яқин хотин-қиз истиқомат қилади. Улар билан яқин алоқадаман. Чунки аёллар саломатлиги доимо эътиборда туриши лозим. Уларни ишлаб чиқаришга, оғир меҳнатга жалб этдигу, дурустроқ шароит яратмадик.

Мамлакатимизда оналик ва болаликни муҳофаза қилиш борасида катта ишлар амалга оширилаяпти. Аёлларга фарзанд кўриш олдидан ва фарзандли бўлгандан кейин қатор қўшимча имтиёзлар берилаяпти. Уларга ҳамда ёш болаларига хизмат қилувчи саломатлик масканлари кенгаётир. Оғир меҳнат билан боғлиқ ишлар бартараф этилаяпти. Оғир оёқ опа-сингилларимизнинг тунда ишлашлари ман қилинган. Жумҳурият ҳукуматининг ғамхўрлиги туфайли камқонлик касалига дучор бўлган ҳомиладор аёллар бепул озиқ-овқат маҳсулоти билан таъминланаяптилар. Ана шундай имтиёзлардан мен раҳбарлик қилаётган туғруқхона ҳудудидан ҳозиргача 1000 нафардан зиёд аёл фойдаланди. Уларга бепул дори-дармонлар берилаяпти. Ҳомиладорликнинг 16, 24, 32-ҳафталаридан бошлаб даволаш ишлари ташкил қилиниб, бу муддатлар учун 45 сўмлик дори-дармонлар ажратилаяпти. Ҳар ойнинг 25-куни кам таъминланган аёллар аҳволидан хабар олаяпмиз.

Шифокорларнинг рўзномаси — «Медицинская газета»нинг ўтган сонларидан бирида «Хурсандчилик билан ташвиш ёнма-ён» деб номланган мақола босилди. Унда вилоятимиздаги ҳомиладор аёллар, чақалоқлар ва уларнинг аҳволи батафсил ҳикоя қилинди. Жамоамиз тўғрисида ҳам илиқ фикрлар билдирилди. Шундай бўлса-да, ўз ишимиз ўзимизни тўла қониқтиради деб айта олмайман. Ҳали амалга оширилиши лозим бўлган ишларимиз бир талай. Ахир бизнинг деярли ҳар бир хатти-ҳаракатимиз инсон тақдири билан боғлиқ. Шундай экан, қасамёд қилган тиббиёт ходими, халқ ишонч билан сайлаган депутат сифатида ҳам зиммамдаги масъулиятни ҳис этмасликка, юрагимга тугиб қўйган орзуларимни амалга оширмасликка ҳаққим йўқ.

Р. ҚОСИМОВА,
Наманагандаги 2-туғруқхона бош шифокори, вилоят советининг депутати.

ТААЖЖУБ

ЗИРАККА АЙЛАНГАН ТАНГАЛАР

Бизнинг учрашувимиз тасодифий бўлди. Тошкентдан қайтаётиб ҳамхона бўлиб қолдик. Келишган, гўзал аёл эди, ҳамроҳим. Суҳбатимиз поезд жилгандан кейин қўр олди. Нарх-наво бугунги ола-тасир сиёсат ҳақида гаплашдик. Мен Ельцинни қораладим. У эса оқлади. Суҳбатимиз узилиб қолмаслиги учун чой дамлагани чиқиб кетдим. Қайтиб, купега кирсам тахтача устида арман коньяги турибди. Мен ҳайрон бўлиб ҳамхонамга қарадим.

— Танишганимиз учун ичамиз, — деди аёл жилмайиб.

Мен ноқулай аҳволда қолдим. Йўлда егулик нарса олиб чиқмабман. Ҳамхонам мени хижолатдан қутқазди. У сумкасидан колбаса, пишлоқ олиб тахтача устига қўйди. Танишганимиз учун юз граммдан олдик. Суҳбатимиз яна жонланди. У менинг қаерда туришимни, нима иш қилишимни суриштирди.

— Сизларда аҳвол қандай? — дея сўради аёл.

— Чатоқ, — дейман.

— Ҳамма жойда шу, — хўрсинди аёл. — Аммо билганлар яшаяпти.

Аёл бирданига ғамгин қиёфага кирди ва яна пиёлаларга коньяк қуя бошлади. Мен узримни айтдим. Аёл менга бир ёвқараш қилди. Йўқ дея олмадим. Пиёлаларни уриштирдик. Мен ҳам суҳбатдошимнинг касбини суриштирдим.

— Ширкатда ишлайман, — деди аёл бира тўла адабийчасига. — Узук, сирғалар ясаймиз.

У сумкасини очиб, кўзни яшнатувчи узук, сирғаларни кўз-кўз қилди.

— Буларнинг ҳаммаси Совет тангаларидан ясалган. Тангага камайиб кетганидан хабарингиз бордир?

— Тўғри ўйлабсизлар, — дейман. Совет пулининг қадри қолмагандан кейин тангаси нимага ярарди?

Аёл мамнун жилмайди.

— Биз шундай бўлишини олдиндан билардик, — деди аёл. — Сиз журналистлар сиёсатни тўғри англаб етганларинг йўқ. Тўғрисини ёзганларингда бундай ҳолга тушмаган бўлардик.

Пешонамдан совуқ тер чиқиб кетди. «Ким билан ҳамхона бўлиб қолдим ўзи? Хуфёна иқтисодчилар деганлари шулар эмасмикан?» Аёл чекишга изн сўради. Зажигалкасини ёқди. Унинг қўлидаги тилла узуклар ярқираб кетди. Мен вагон тамбурига чиқиб сигарет чека бошладим. Келсам, аёл ўз жойига ётиб олибди. Ўша оқшом алламаҳалгача уйқум келмади. Бир вақт кўзим илиниб кетибди. Поезднинг илкис силкинишиданми чўчиб уйғондим. Қарасам ҳамхонам йўқ. Аллақаерда тушиб қолганга ўхшайди. Ҳайрият, дедиму хотиржам уйқуга кетдим.

М. МАРДИЕВ.

ЮЗЛАШУВ

РАМАЗОН ҲАЙИТИ ТАЛҚИНИДА

Халқимизда мусулмончилик секин-секин деган гап бор. Аммо сиз ушбу «Секин-секин»нинг ичида неча йил борлигини биласизми? Етмишми, юзми? Бизнинг идрок этишимизча, ҳар қалай шунга яқинроқ. Уни фақат йиллар билан ўлчаш камлик қилмасмикан? Ана шу «секин-секин»нинг қаъридан биз ҳамон ҳайқириқлар тинглаймиз. Дукчи эшон тойчоқларининг тўпир-тўпири, Минораи калондан ташланган мужоҳида суякларининг қарсиллашлари, қардошлари озодлиги учун жиҳод қилган Анварпошшо қиличларининг жаранги, бомбалар остида кунпаякун қилинган улуғ мадрасалар, маъҳадлар, чўчқахонага айлантирилган масжидлардан чиққан ингроқ оҳу нолаларнинг барчаси мужассамдир унинг қаърида. Буларни эсламаслик гуноҳ, унутиш жиноят? Бу нолаю-фарёдлар бизни ҳар қадамда, ҳар дақиқада ҳушёр этиб турмоғи лозим.

Тийрак тилакларимиз, қилаётган барча беҳ амалларимиз ана шу бўшлиқни тўлдириши керак. Токи, нафақат исломий, умуминсоний қадриятларнинг бус-бутун ва бенуқсон бўлиши учун шундай қилиш зарур. Эҳтимол, Тошкент шаҳри Чилонзор районидаги Катта Қозиработ ва Дўмбиробод маҳаллалари ҳудудида бунёд этилган улуғ ибодат маскани ҳам ана шу хайрли мақсадлар рамзидир? Ҳайит куни бу ерга ибодатга келган ҳар бир мўмин-мусулмон масжиднинг бежирим ва улуғворлигидан ҳайратга тушди.

Маҳалла оқсоқолларининг таъкидлашича, масжид ҳашар йўли билан бир йилда бунёд этилган. Масжид меъмори Назарбекдаги Ваққос ота ибодатхонасининг устаси қўқонлик Анвархон эканлар. Албатта, бу юмушларда Чилонзор райони ҳокимиятининг ҳам муносиб ҳиссаси бор. Энг эътиборга лойиқ томони шундаки, бир йил бурун ушбу масжид пойдеворига биринчи ғиштни Мавороуннаҳр мусулмонлари диний идорасининг раиси, муфтий Муҳаммад Содиқ Муҳаммад Юсуф қўйган эканлар. Бугун масжиднинг очилиш маросимида ҳам бутун пойтахт аҳли муфтий ҳазратлари бошчилигида ушбу қадамжода тўпланди.

Номози бомдоддан сўнг муфтий ҳазратлари илму маъруф қилдилар. Ислом тарихи, динимиз ривожи, иймонлилик ва эътиқодлилик ҳақида, унутилиб бораётган қадриятларимиз хусусида гапирдилар. Сўнгра биз интиқ ва сабру қаноат билан кутган ҳайит номози ўқилди.

Аллоҳу акбар!!!

Номоз ибтидосидаги ушбу калом хаёлимизни тағин беихтиёр бу чархи кажрафторнинг беқиёс карамлари ва сиру саноатлари сари етаклайди. Америко фазогирлари ойга қўнишганидан то уни тарк этгунлари қадар ушбу каломни эшитиб турганлиги, ЭҲМ инсон буйрагининг ўнг томонида тоййиба суръаси ёзилганлиги ҳақида ҳамда дини исломнинг сарҳадлари носаролар томон кенгаяётганлиги хусусидаги фикрлар тинч қўймайди. Ва беихтиёр қўлимизни юзимизга тортамиз:

«Омин, аллоҳу акбар».

Республикамизда бу йил рамазон ҳайити ўзгача бир руҳда ўтишини олдиндан сезгандик. Айтганимиздай бўлди. Исломнинг қуввати бўлмиш Бухоро-ю Самарқанд, Хоразму Андижон, Намангану Фарғона, Жайҳуну Сайҳун бўйи вилоятларидан сим қоққан мухбирларимиз ҳам ҳайит жойларда зўр шоду-хуррамлик, иноқлик ва тотувлик билан нишонланганини ҳақида хабар қилишди. Мавороуннаҳр мусулмонлари диний идораси ташқи алоқалар шўъбаси мудири Абдулла Исмоил таъкидлаганидек, мазкур идора қошида ҳайит арафасида очилган хайрия бўлимининг муҳтож ва камхарж оилаларга ёрдам уюштириши кўнгилларга эзгулик уруғини сочди.

Ҳайит куни покистонлик, туркиялик ва Саудия Арабистонидан келган меҳмонлар биз билан бир сафда бўлдилар, тиловатлар қилишди. Жумҳуриятимизда ислом дини ривож топаётганидан шодланиб гапиришди элдошларининг турк мусулмонларига дуои-фотиҳасини баён этдилар.

Шу куни жумҳуриятимизнинг юзлаб, минглаб фуқаролари Маккаи мукаррама сари юзландилар, дилларида буюк эътиқоду эҳтиром билан Аллоҳдан ўзлари қилган амалларга мағфират ва такомил сўрадилар. Ўйлаймизки, бу юзлашув қалбларни бир умр тарк этмайди ва уларнинг сафлари иймонли кишилар билан тобора бойиб бораверади.

ЖЎШҚИН,
Маъмур НАЗАР,
«Халқ сўзи» мухбирлари.

Катта Қозиработ масжидидаги Ҳайит номозидан лавҳалар.

А. СОБИР олган сурат.

«Наврўз-92»

ҒОЛИБЛАР АНИҚЛАНДИ

Баҳор кириб, дов-дарахтлар гуллару яшил либосга бурканаётган, ёшлар қалбида интиқлик куртак ёзаётган, кексалар янги йилнинг қутлуғ келишига тилак билдириб, дуо қилаётган ушбу Наврўз кунлари Тошкент янада серфайз бўлди. Бу ерда беш мустақил давлат — Ўзбекистон, Туркманистон, Қозоғистон, Қирғизистон, Тожикистон республикалари театрларининг «Наврўз-92» халқаро фестивали бўлиб ўтди. Анжуман қатнашчилари ва меҳмонлари 10 кун давомида танловга қўйилган ва танловдан ташқари намойиш этилган ўнга яқин асарни томоша қилишди. Республикамиз пойтахти театрларининг ижодий жамоалари улар учун махсус маданий дастурлар тайёрлашди, саноат корхоналари, дала меҳнаткашларининг анжуман иштирокчилари билан учрашувларини ташкил этишди. Режиссёрлар ва театр танқидчиларининг мулоқотлари уюштирилди. Бир сўз билан айтганда, фестивалнинг ҳар бир куни мазмунли ва самарали ўтди.

Ўтган шанба куни Ҳамза номидаги ўзбек давлат академик драма театри яна тантанали тус олди. Карнай-сурнайларнинг янгроқ садоси бошланажак шодиёнадан дарак берди.

Тантанали куй янграб, тадбир бошланишидан дарак беради. Дилларни қитиқловчи «Наврўз» қўшиғи садоси остида «Наврўз-92» театр фестивали ташкилотчилари ва қардош республикалар театр уюшмаларининг раҳбарлари саҳнага чиқадилар.

Ўзбекистон маданият ишлари вазири З. А. Ҳакимов анжуман қатнашчиларини дўстлик, биродарликка, меҳр-оқибатли бўлишга ундовчи Рамазон ҳайити билан табриклайди. Фестивалнинг якунини чиқариш ана шу муқаддас кунга тўғри келганлиги ҳам халқларимиз дилининг бир-бирига яқинлигидан дарак беради, — деди у. — Умид қиламизки, санъаткорларнинг бу учрашуви халқлар ўртасида дўстликни янада мустаҳкамлашга камарбаста бўлади.

Бу ерда ҳозир бўлганлар «Наврўз-92» фестивали ҳакамлар ҳайъатининг раиси Таймураз Чхендзени самимий кутиб олишди. Грузиялик машҳур режиссёр ҳакамлар театр танқидчилари ва томошабинлар берган баҳо асосида хулосага келганини маълум қилди:

Фестиваль ташкилий комитети иштирокчилар учун тўққизта соврин таъсис этган эди. Бироқ «Энг замонавий асар» ва «Спектаклнинг мусиқали образи» учун белгиланган совринлар ўрнига «Энг яхши танқидчиларга» мукофоти жорий этилди. Анжуманнинг бош соврини туркман давлат «Жан» театри ижодий жамоасига берилди. Ғолиб жамоа «Гургут ота» эпоси асосида Қ. Аширов яратган «Дали Домрул» спектаклини намойиш этган эди. Юсуфжон қизиқ номидаги Фарғона давлат мусиқали драма ва комедия театрининг «Тошкентга саёҳат» спектакли халқаро театр уюшмалари конфедерациясининг совринини қўлга киритди.

Энг яхши эркаклар образини яратганлиги учун таъсис этилган икки совринга Фарғона театрининг актёри, Ўзбекистонда хизмат кўрсатган артист Муҳаммадсоли Юсупов («Тошкентга саёҳат» спектаклидаги Асомбой) билан Қозоғистон академик драма театрининг артисти Т. Аралбоев («Асрларга татигулик кун» спектаклидаги Едигей) қўлга киритдилар. Энг яхши аёллар образи учун белгиланган мукофот Туркманистон халқ артисти, давлат мукофоти совриндори Г. Ашировага насиб этди. Шунингдек, энг яхши саҳна безаги, режиссурада янги шакллар топишдаги изланишлари, миллий маданиятни ривожлантиришга қўшган ҳиссаси учун мукофотлар Б. Қаражаев (Туркманистон), Б. Йўлдошев (Ўзбекистон) ва «Буюк қалб Манас» (Қирғизистон) спектаклига берилди.

«Мулоқот» театр-студияси жамоа ишини ривожлантиришга қўшган ҳиссаси учун Тожикистон халқ артисти Х. Абдураззоқовга ўз мустақил совринини беришга қарор қилди. Кўпгина йирик саноат корхоналари ҳамда жамоат ташкилотлари ҳам ўзларининг совринларини маҳорат кўрсатган санъаткор ва жамоаларга топширишди.

«Наврўз-92» халқаро театр фестивали ташкилий комитети раисининг ўринбосари, Ўзбекистон театр арбоблари уюшмасининг раиси, халқ артисти Б. Қориева анжуманнинг барча иштирокчилари ҳамда уни ўтказишда жонбозлик кўрсатганларга миннатдорчилик билдирди: — Фестиваль ҳамкорлик, ҳамфикрлик, халқларни бирлаштириш анжуманига айланди ва кўзланган мақсадга эришилди, — деди у. — Энди фестивалга якун ясаб, унинг байроғини тушириш вақти келди. Галдаги навбат туркман қардошларимизга.

Бахтиёр МАНСУРОВ,
(ЎзА мухбири).

Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгашининг Фан, халқ таълими ва маданий меросни асраш комитети Ўзбекистон Республикаси халқ депутати А. Асқаровга акаси

Шерали АСҚАРОВнинг

вафот этганлиги муносабати билан чуқур таъзия билдиради.

● Қалам учида алам

ҚАДРЛАНМАГАН ИНЖА САНЪАТ

Онангни отангга бепардоз кўрсатма. Минг-минглаб одамлар ҳузурига қўшиқ айтгани, рақс тушгани чиқадиган санъаткорни-чи?

Бугун алам, хўрлик жонимдан ўтди: балким яшириш керак бўлган, балким кўпчиликка маълум бир ҳақиқатни айтмасдан ўтолмайман. Бир неча марта машҳур рақс дасталари раққосаларини саҳна либосисиз учратганимда: «Ўзимиз қатори экан-ку булар ҳам», — деганман. Аммо саҳнада уларга фақат оққушларни, товусларни, сарв дарахтини, мусаввирлар афсонавий қаҳрамонлар тимсолида яратган санамларни қиёслаш мумкин, холос. Шундай пайтларда: «Ҳа, қуруқ ёғочгаям бунақа либослар кийдирсанг чиройли бўлиб кетади», — деймиз беихтиёр. Ҳақ-рост.

«Бу меҳнатда суякларим эзилди». Суякларим эзилди... Ақлимни таниганимдан буён жисмимга таниш ҳолатнинг аниқ ифодасини биринчи бора учратдим. Бу икки сўз замиридаги сабру бардош юкини, ниналар заҳми заҳматини бир умр нинанинг учига термулган одамгина ҳис қила олади.

Ўн ёшгаям тўлмагандим. Ипак, сабоқ бердилар. Дўппи тикишни ўргандим. Оиламизда менинг меҳнатим баҳосига тенг ямоқлар кўп эди. Худонинг берган куни ўн тўртинчи чироқни шундоқ пешонамиз рўпарасига осиб онам бошлиқ ипак эшардик, дўппи тикардик... ярим кечагача... Елкам, белим, оёқларим карахт бўлиб зирқирарди... Ҳа, суяк эзилиши — худди ўша ҳолат. Ёш вужуд бундай карахтлик, оғриқни тез енгиши мумкин. Аммо умр... бутун умр нинага термулиб, боғланиб кечса-чи?

«Суякларим эзилди...».

Шу гапни айтган Тожихон Мусаевани танийсиз, десам, аксарият одам елка қисади. Ҳа, танийсиз! Ўзбекистон телевидениесининг қўшиғу рақссиз ўтган куни йўқ. Унда қатнашувчи машҳур санъаткорлар...Гулчеҳра Фозилжонова, дуторчи қизлар, Қизлархон Дўстмуҳаммедова, «Баҳор», «Лазги», «Шодлик» раққосалари, ака-ука доирачилар... Улар ижросидаги қўшиқ ёки рақсни бир кўрганда, эшитганда эслаб қолмаслигингиз мумкин. Бироқ эгниларидаги шарқона гўзал либослар, либосларга кашталанган нақшу гуллар мана ҳозир ҳам кўз ўнгингизда турибди. Маъмура Эргашеванинг «Тановар»даги кўҳнаю салобатли беқасам халати ва оқ шоҳи кўйлаги, Малика Аҳмедованинг «Бир келиб кетсун» ялла рақсидаги кўк духоба паранжиси, бурма ёқа, этагидаги гуллари саф-саф тизилган атлас кўйлаги, белиқисма нимчаси, бири биридан сулув либослар... Ишонинг: Тожихон опа тиккан либосларни шунчаки санаб чиққанда ҳам қанчалаб саҳифалар тўлади. Хуллас, мана шу либосларнинг фақат гулини, каштасинигина тиккан эмас. Эн матони бичиб, тикиб попопу қўлда сайқал беришгача — ҳаммаси шу бардошли аёлнинг меҳнати.

Етмиш йил давомида ишбилармонлик қону жонига мерос бўлиб сингиганларни авлод-аждоди билан қатағон қилиб йўқотдилар. Энди фарзандларимизни ишбилармон бўлиб келсин деб чет элларга жўната бошладик. Жуда хайрли тадбир. Аммо шу асрнинг бошларида боболаримиз қўл дўконда тўқиган ажойиб атласларнинг нусхасини, «Чамандагул» дўппиларнинг аслини, зебу зийнатларнинг бетакрор жимжималарини энди кимдан, қаердан ўргана оламиз? Хоразмнинг қай бир қишлоғида болаларга ўйинчоқ хуштак ясаётган, хатирчининг файзли хонадонида тангадек қийқимларниям бир-бирига улаб қуроқ болиш, дастурхон тикаётган, Наманганда қийиққа ислими гуллар кашталаётган моможонларнинг ҳар куни ғанимат эмасми? Улар учун нечоғли бўлса, бизлар учун ҳам шунчалар ғанимат! Ўзини улуғлаган халқ вакиллари отининг тақасигаям тарих битади. Биз халқимиз ичида дуру гавҳарлардек сочилиб ётган фидойи, ноёб истеъдодларни излаб бориш қаёқда, шундоқ ёнимиздаги камтар, Ўзбекистонда яккаю ягоналардан бири бўлган санъаткорни тан олмоққа ҳам мардлигимиз баъзан етишмайди...

Тожихон опанинг ҳикояси:

Мактабда ўқирдим. Майсаларнинг ичидан йигирма тийин топиб олдим. Писта олиб қизлар билан чақдик. Шу куни уйга келсам, онам эллик сўм бериб магазинга ёғ олиб келишга юбордилар. Пулни дўппимнинг тагига қўйиб олгандим, магазинга бориб қарасам, тушиб қолибди. Сотувчи дадамни яхши таниганн учун, «Ке, ёғ қуйиб бераверaман. Ҳақини кейин [illegible] келасан», — деди. Мен қўнмай изимга қайтдим ва йўлда ўзим тушириб қўйган пулни топиб олдим.

Ўшанда бировнинг ҳақи менга сира ёқмаслиги, буюрмаслигини англаганман. Худо огоҳ этган...

Бировнинг нинасиниям бесўроқ олма. Бир харом луқма етти пуштнинг қонини бузади — булар ота-боболаримизнинг эътиқодига айланган ҳақиқатлар эди. Энди ошкор ўғрилик, таъмагирлик, еб тўймасликни касб қилиб олганларнинг ўрни — давралар тўрида. Кийим тиктирмоқчи бўлсанг, моҳир, омонатга хиёнат қилмайдиган чевар излайсан. Яширишнинг ҳожати йўқ — олиб борганинг уч метргина матодан ҳам, ҳеч бўлмаганда, битта даструмолчалик олиб қоладиган чеварлар оз эмас.

Тангри—шоҳид, бирга ишлайдиганлари — гувоҳ: Тожихон опа тўп-тўп матолардан раққосаларга ўнта, йигирмаю қирқталаб либос тикди. Қийқимларни бир-бирига улаб пешанабоғлар ясади. Ўттиз бир йилдан буён тинимсиз изланиб, фидойилик билан қилган меҳнатининг самараси — либосларнинг кўргазмаси учун улкан сарой ҳам торлик қилар... Ўттиз бир йил... У фаолиятини эндигина бошлаганда туғилган қизлардан санъат йўлини танлаганлар ва Тожихон опа тиккан либосларни кийиб саҳнага чиққанлар орасида Ўзбекистонда хизмат кўрсатган артист унвонини олганлар талайгина. Бу йиллар ичида Ўзбекистонга олисдан келиб, бирон-бир ҳайкалними, саҳна асаринимми, бинонимми ўхшатиб-ўхшатмай «ижод қилиб», унвону мукофотлар билан ўз юртларига қўйни-қўнжилари тўлиб қайтганлар қанча!

Тожихон Мусаева ҳикояси:

— Чеварчиликда биринчи устозим — онам. 1961 йили Алишер Навоий номли опера ва балет театрига ишга келгач, саҳна чеварлиги, бадиий каштачилик маҳоратини латиш Роман Романович Апситдан ўргандим. У киши пенсияга кетаётганда менга ўз попоп машинасини эсдаликка берган, ҳамон ишлатаман.

Турмуш ўртоғим жуда ажойиб, меҳрибон, олижаноб одамлар. Бу кишига турмушга чиқишимда Мукаррама опа Турғунбоева совчи бўлиб борганлар. Кейин Мукаррама опа: Болажон, сизнинг ўрнингиз — «Баҳор»да — деб таклиф қилганларидан сўнг 1981 йили «Баҳор» Давлат халқ рақс ансамблига ишга ўтдим. Шу пайтгача опанинг арвоҳларини шод этиш учун бор кучим, кўз нуримни сарфлаб келдим...

...Тошкентнинг энг маркази, энг хароба қисмидаги маҳалланинг ўйдим-чуқур кўчаларидан лой кечиб Тожихон опанинг хонадонига етдик. Дарвозани қаттиқроқ итаргандик, ичкаридан илинган зулфин шарақлаб тушди. Таъмирталаб девору уйлар... Тўғриси, мен бутунлай бошқача манзара кутгандим. Чунки ёшлигимдан кўп чеварларнинг уй-жойини, турмушини кўрганман — бекаму кўст бўлади.

— Уйгаям буюртма олиб тикасизми? — сўрадим.

— Вақт қайда? — саволим заминидаги маънони англаб ўйчан жавоб бердилар Тожихон опа.

Ҳа... Камтар, камсуқум одамнинг меҳнатини муносиб қадрламасликка, кўриб кўрмасликка ўрганган жамиятнинг бир вакили сифатида зиқналик қилаётганга ўхшайман. Шу ўринда чеварнинг ишларидан яна айримларини санаб ўтай: кейинги йигирма йил мобайнида Қорақалпоғистонда, Озарбайжон, Тожикистонда ўтказилган Ўзбекистон санъати ўн кунликларида раққосалар кийган либослар; Кубада ўтган ёшлар фестивалида қатнашган доирачи ака-ука Исломовлар ва раққоса Моҳичеҳра Исломова кийимлари; Вашингтон дорилфунуни қошида ташкил этилган «Самарқанд» ансамбли раққосаси Эмикохоним ва Сиэтлдаги «Тановар» дастаси раҳбари Грейхоним либослари, «Бобурнома»нинг 460 йиллиги, А. Навоийнинг 550 йиллигига бағишлаб ўтказилган кечалардаги адабий қаҳрамонлар кийимлари; «Баҳор» ансамблининг 25 йиллигига, Мукаррама Турғунбоеванинг 70 йиллигига бағишлаб махсус саҳналаштирилган рақслар учун либослар; Москва олимпиадасида қатнашган ўзбекистонлик спортчиларнинг тантанавор либослари; раққосалар Маъмура Эргашева, Гулнора Жўраева, Қизлархон Дўстмуҳаммедова, Ўғилой Муҳаммедова, Дилафрўз Жабборова, Нарзиддин Шерматов... (рўйхат узун)ларнинг санъатига бағишлаб олинган видеофильмлардаги ҳар бири бир ажиб дунё бўлган кийимлар... улар Тожихон опа бармоқларининг санъати, юрагининг бардоши, кўз нуридан сеҳру жило топган. Булар — маълум саналарга аталган кийимлар. Тўй-тантаналар орқасида эса Тожихон Мусаеванинг одатий иш кунлари давом этади; «Баҳор»да саҳналаштирилган якка ва оммавий ўйинларга либослар тикиш, эскирганларини янгилаш...

Мулоҳаза учун маълумот: «Баҳор»да саҳналаштирилган «Янги хоразмча» рақсига оддий яшил шерст матодан Москвада тиктириб келинган йигирмата либоснинг ҳар бирига 500 сўмдан тўланган. Кейин Тожихон опа уларни қизларга мослаб бошқатдан тикканди.

Тожихон Мусаева «Ёр истаб» ва «Мустаҳзод» рақслари учун 41 та кимхоб кийим тиккан, ҳар бирининг баҳоси 150 сўмга ҳам етмаганди...

Алишер Навоийнинг 550 йиллиги арафасида «Мақом» рақси бош кийимлари учун Тожихон опа ёнидан пул харжлаб матоларни пушти рангга бўяттирди, бўёқчига ўзи ёрдамлашди. Тантана ўтказиладиган куни эрталаб соат етти яримда Санъат саройига келганча кечки соат еттигача бош кийимларни тикиб битирди. Юбилей бошланганда болалари, оиласи бағрига чопиб кетди. Бу улуғ тўйни ўтказишда иштирок этганларга Маданият вазирлиги томонидан мукофот пули ажратилди. Кўплар мукофотландилар, фақат Тожихон опа эмас...

Худди Янги йил байрами кунлари уюштирилган арча томошаларида иштирок этган артистлардан тортиб патта сотувчиларгача мукофотланиб, барча кийимларни тиккан Мусаевага оғзаки миннатдорчиликни ҳам раво кўрмаганларидек... Яна у жойларга сафар қилиб муносиб матолар танлайди, шартномалар тузиб қайтади...

Ана энди, дўстим, юқоридаги «Уйгаям буюртма олиб тикасизми?» деган саволимга чевар-санъаткорнинг «Вақт қайда?» деган жавоби маъносини тушунгандирсиз.

...Мен сув ўтказмас қопчаларда ишхонасидан қаймоқ ўғирлаб келиб ҳар куни уйида савдони қизитадиганлар ҳақида эшитганман. Хизмат жойидан қуруқ қўл билан қайтса, ўша кунини кун санамайдиганлар қанча?! Яна... чеварлар битта аёллар кўйлагини тикканлари учун юз сўмдан юқорида хизмат ҳақи ола бошлаганларига анча бўлди.

Энди мана бу далилу рақамларга эътибор беринг: Ўтган йилнинг октябрь ойида Тожихон Мусаева ўзининг севимли иш жойидан ариза бериб бўшашга мажбур бўлган. Нафақахўрларнинг нафақасию товон пули қўшилиб юз элликдан ортиқни ташкил қилган даврда... — 1991 йилда энг кўп олган маоши (товон пули билан) 150 сўм бўлди. Августда 132 сўм 20 тийин, сентябрда 117 сўм 60 тийин, октябрда 129 сўм 23 тийин (ушлаб қолинган солиғи ҳам шу ҳисобга киради) иш ҳақи олди.

Ҳозир иккита чокни бир-бирига қўша оладиган «удда-бурро»лар ҳам кооператив бўлиб олиб, юқоридаги «маош»ни кунига ўйнаб ўтириб топадилар...

Мен Тожихон Мусаевага шу ҳақда гапира бошлагандим, назаримда, опа оғриндилар. Ҳа, бу инсон — Аллоҳ таолонинг халққа кўрсатган улуғ марҳамати тимсоли, у ҳеч қачон муқаддас санъатининг баҳосини пул билан ўлчамаган, акс ҳолда остонасигача тиллодан бўлиб кетиши шубҳасиз эди. Фақат... жамиятимиз, санъатимиз равнақию авлодларга мерос қолиши учун бевосита масъул бўлган шахслар томонидан Тожихон Мусаева санъатининг муносиб баҳоланмаганлиги — тарих олдида кечирилмас гуноҳдир!

Лекин бу санаткорни эъзозлайдиганлар, саҳнадаги гўзаллигу нафосатнинг қарийб ярмини шу қўллари мўъжизакор аёл яратишини биладиганлар йўқ эмас. 1987 йили «Лазги», «Баҳор», «Шодлик» ансамблининг жамоалари номидан йигирма бир санъаткор (битта СССР халқ артисти, бешта Ўзбекистон халқ артисти, қолганлари Ўзбекистонда хизмат кўрсатган артистлар) Маданият вазири номига хат ёзиб, Тожихон Мусаева неча йиллардан буён бир ўзи уч кишининг вазифасини бажариб келаётганини, унинг ишлари мураккаб ва мукаммал санъат намунаси эканлигини изоҳлаб ойлик маошини кўтариш учун қайта аттестациядан ўтказишни сўрагандилар. Хат бежавоб қолди.

Ушбу мақолани ёзишга тайёргарлик даврида мен «Баҳор» Давлат халқ рақс ансамбли раҳбарлари, опанинг ишдан кетиши фаолиятларига заррача таъсир этмаган, яъни айни кунлардаям Тожихон Мусаева тиккан либосларни кийиб чиқиб саҳнадан олқишу гуллар билан қайтаётган таниқли санъаткорлар билан учрашиш ниятида эдим. Кейин бу фикрдан қайтдим. Нима, мен уларга озгина диди, гўзалликни илғай олиш туйғуси бўлган одам ҳам бир қарашда ҳайратланадиган санъатни, меҳнатни изоҳлаб беришим керакми? Агар бу санъатни кимнингдир изоҳлаб, тушунтириб беришига муҳтож бўлсалар, улар нега бу ўринларда ўтирибдилар?

Тожихон Аъзамхўжа қизи яратган либослар дунё кезди. Турли-туман элу халқлар хотирасида Ўзбекистон, инжасанъату инжатаъб ўзбеклар тимсоли бўлиб у тиккан асл шарқона кийимлар қолди. Юрагининг қўрию кўзининг нури саҳналаримизда чўғдек товланган либосларга тўкилди. Суяги шу меҳнатда эзилди... Бу фидойилик, ижоду заҳматни ким муносиб баҳолайди?

Юрагимни ёндирган аламнинг бир қатрасинигина тўкдим... Энди сўз, фикр билдирмоқ навбати Сизга, азиз Муштарий!

Муҳтарама УЛУҒ.

МУАССИСЛАР: Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгаши ва Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Вазирлар маҳкамаси

Бош муҳаррир вазифасини бажарувчи: Анвар ЖУРАБОЕВ.

МАНЗИЛИМИЗ: 700000, ГСП
Тошкент шаҳри, Ленинград кўчаси, 19-уй

Алоқа учун телефон: 33-07-48.
Индекс: 64608. Буюртма Г—86.

Ўзбекистон Республикаси «Шарқ» нашриёт-матбаачилик концерни. Тошкент шаҳри 700083, Ленинград кўчаси, 32-уй. 100000 нусхада чоп этилади. Босишга топшириш вақти 21.00. Босишга топширилди: 23.50. 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12